

No. 40

136

9305s.

BIBLIOTECA

PENTRU TOȚI

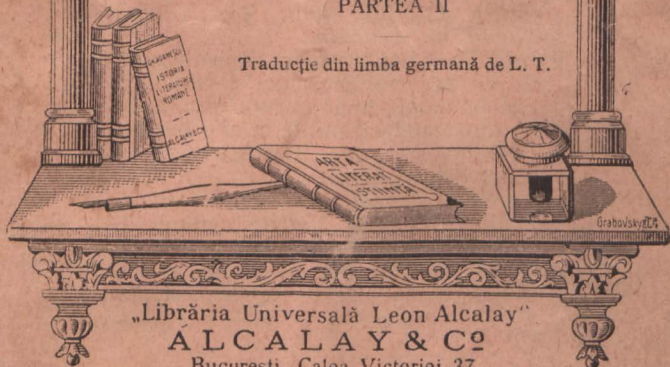
CARMEN SYLVA

(M. S. Regina Elisaveta a României)

DE PRIN VEACURI

PARTEA II

Traducție din limba germană de L. T.

„Librăria Universală Leon Alcalay”

ALCALAY & CO

București, Calea Victoriei 37

PREȚUL 30 BANI

PIBLIOTECA PENTRU TOȚI

BASME

- 647-650 **Ispirescu P.** — *Basmele Românilor*. O comoară de povești minunate luate din popor. 1.20
- 413 **Odobescu Al.** — *Basme*. Jupân Rănică Vulpoiul. Tigrul păcălit, 10 basme mitologice, etc. —.30
- 391-92 **Fundescu D. C.** — *Basme*. Spaima Smeilor, Fata din Dafin, Făt frumos, Înșiră-te mărgărite. Cei trei frați, etc., etc. —.60
- 28 **Creangă I.** — *Opere complete*. Vol. I. —.30
- 29 — *Moș Nichifor Coșcarul* etc. Vol. II. —.30
- 30 — *Povestea lui Stan Pățitu*. etc. Vol. III. —.30
- 31 — *Povestea lui Harap Alb*, etc. Vol. IV. —.30
- 32-33 — *Amintiri din copilărie*, Vol. V. —.60
- 119 **Carmen Sylva.** — *Robia Peleşului*. Un basm lung de nu se mai isprăvește pentru Prințul Enric XXXXII de Reuss. —.30
- 36 **Povești de Crăciun.** — *Iarna vine, S'a născut Copilul Sfânt, Moș Ajunul, Pomul de Crăciun*. —.30
- 587 **Pamfil T.** — *Feți frumoși de odinioară*. Bujor bujorel. Busuioc și Siminoc. Făt frumos dăruit necuratului. Fata de împărat fără minte și alte basme. *Firișoare de aur*. Povestiri și legende din popor. —.30
- 464-465 **Candrea și Densușeanu.** — *Povești populare* alese din diferite regiuni locuite de români: Muntenia, Moldova, Dobrogea, Bucovina, Transilvania, Banat, Macedonia, Țara Oașului, etc. —.60

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI,

(DIN LITERATURA GERMANĂ)

CARMEN SYLVA

(*M. S. Regina Elisaveta a României*)

23 SEP 2012

DE PRIN VEACURI

Traducție din limba germană de L. T.

PARTEA A DOUA ȘI CEA DIN URMĂ

BIBLIOTECA CENTRALĂ
a „ASOCIAȚIUNII”
* SIBIIU *

„LIBRĂRIA UNIVERSALĂ LEON ALCALAY”
ALCALAY & CO.

București.—Calea Victoriei No. 37

9305

1984

05

88
21

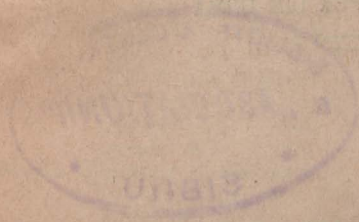
BIBLIOTECA
(Asociațiunea pentru lit. rom. și cultura populară)

Contrala Sibiu.

Nr. _____

2005

FIICA LUI DECEBAL

-- Ia lada de ici pe umeri, Fausta, că n'are să se prăpădească mândra ta spinare de romană, de s'o plecà sub povara comorilor dace!

Aceste cuvinte se auziră ieșind depe buzele fiicei mândre a domnului dac Decebal, Andrada, care în scurtu'i alb vestmânt, cu frumoasele'i și puternice brațe, ridică de jos o ladă de parcă ai fi zis că e o cutiuță, și o puse pe umerii plăpândeii Fausta, al cărei corp mlădios, cu pielea oacheșe, tremură de mânie și oboseală, iar ochii ei albaștri închiși scăpărară fulgere, și dinții săi mici scrâșniră. Dar Andrada părù că nu bagă de seamă aceasta. Ea întrecea pe romană, la înălțime, cu un cap. De odată aruncându-și înapoi părul auriu,

făcù un semn poruncitor unui om, care mânà o ceată de prizonieri romani încătușați unii de alții.

— Pe aceștia când îi ardeți? întrebă dânsa.

— Când vei porunci femeilor tale să'i arză, îi răspunse omul.

Andrada își întoarse spre vale ochii mari căprui cari, pe când adineaori străluciau încă de bucurie de parcă s'ar fi jucat soarele într'înșii, acum păreau că se întunecau de tot sub genele ușor plecate.

— Să mai așteptați! zise ea scurt.

Omul plecă cu prizonierii.

— Fausta, să îngropi lada pe râu în jos în groapa pe care o știi. O să găsești tu acolo pe cineva care să'ți ajute să o dai jos de pe umeri.

— Ce nevoie ai să ascunzi comorile, întrebă Fausta, dacă Romanii sunt mereu bătuți?

— De două ori i-a bătut tatăl meu, a treia oară ne vor bate ei.

— Și atunci vei duce tu în Roma po-

veri, cum duc eu aici! zise Fausta zîmbind.

Și se îndreptă spre râu.

— Eu?... Nici odată! strigă Andrada după dânsa.

— Vom vedeà! îngână Româna tot zâmbind.

Nu ajunsese departe, când un Dac îi ieși în cale și se roși de mânie când văzù cu ce povară erà încărcată.

— Lasă că nu e nimic, Bicilis, zise dânsa! Nu le pasă umerilor mei; îndură și dureri!

— Umerilor tăi?... poate. Dar inimii... inimii mele!... adăogă el mai încet.

Și-i luă lada din spinare și porunci unui prizonier roman să o ducă.

— Andrada n'are inimă! zise el cu asprime; cum poate să te chinuiască astfel pe tine, o căprioară plăpândă?

Lacrămi fierbinți se iviră în ochii Faustei.

— Mai bine aș fi murit! șopti dânsa... Bicilis, dacă mă iubești, omoară-mă! Scoate spada și mă omoară!

— Eu vreau să te înalț ca pe o regină, și să pui pe Andrada să'ți spele picioarele!

— Bicilis! O să'mi fii tu credincios, și când va veni Traian, or ai să'ți iubești poporul mai mult de cât pe mine?

— Ca stâlpii, pe care îi cufundă în Istru la Turnu, pentru ca să facă podul care să poarte Legiunile, așa am să stau sub piciorușele tale pentru Romanii tăi, răspunse Bicilis.

Și zicând aceste cuvinte îi coprinsese cu brațul corpul delicat, care o clipă se alipì de dânsul. Pe urmă se trase și plecă repede căci zărise departe pe Andrada. Se duse la râu, al cărui curs fusese întors, și în a cărui albie goaiă se află o groapă adâncă în care se îngropau comorile, cari trebuiau să fie ascunse de teama Romanilor.

În vremea asta Andrada porunciă lui Bicilis să pue pe prizonierii romani să care hainele, învelitorile și proviziile de mâncare într'o peșteră din apropiere.

El ascultă și se duse chiar el în peșteră cu prizonierii.

— Ce o fi vorbind cu dânsa? se gândea Andrada.

Și chemă pe Fausta la dânsa sus pe mal.

— Vezi tu, zise dânsa, pe Românii aceștia ai tăi? Toți au să moară înainte de apusul soarelui, pentru ca buzele lor să tacă. Dar tu ai să rămâi cu mine, căci îmi ești dragă. Tu n'ai să te dezlipești de lângă mine, ori pun de te leagă.

Înțelege bine dacă 'ți-e dragă viața, și iubești pe prizonierul de colo de sus la care te uiți cu atâta dragoste.

Ochii negrii ai Faustei porniră încotro arătă Andrada cu mâna, în spre turnul întărit.

— Ah, Longinus! zise dânsa.

Și râse.

— De ce râzi?

— Nu știi, ce răspuns a dat Traian: puțin îi pasă ce va face Decebal cu el!

— Dar ție?... Ție nu'ți pasă?

— Mie?... De fel!

— Fausta! Fausta! Nu spui drept... Căci atunci pentru ce'mi stai mereu la pândă jos, spre turn, și te uiți după Romanii tăi?... Ce semne vrei să 'i faci?

— Eu?

— Da, tu!... Va să zică zburăm în sus pe scară la Longinus și ne ascundem sus la el, și gândim că Andrada e oarbă, ai?

— Apoi bine gândim, scrâșni Fausta. Andrada e oarbă, de tot oarbă!

Un val de sânge roși fața Andradei și punând mâna pe capul Fauste și uitându-i-se drept în ochi, îi zise:

— De te vei mai suî vre-o dată în turn, pui să te biciuiască, auzi?

— Aud.

Și Fausta se zmuci ca un țipar și lăsă o buclă în mâna cea albă a Andradei. Apoi îndreptându-se în fața ei, mai zise cu mândrie:

— La Roma!... La Roma vei fi pusă în lanțuri și dusă cu biciul când va intra triumfător Traian; atunci îți vei

plecă mult mai mult capul de cât mine, Andrada!

Și pe urmă fugi spre Bicilis, care treceà cu prizonierii.

Andrada dete din umeri.

— Păcat! Păcat că tot trebuie să moară! E viperă, dar viperă drăguță! Aș putea s'o chinuesc de moarte numai ca să aud și eu cum șuieră viperele!...

Păcat că trebuie să moară! Dar numai de mâna mea va muri, nimeni nu se va atinge de ea căci e de neam!...

În tocmai ca o zeiță care cumpănește în mâna'i soarta oamenilor nemernici, sta Andrada, dreaptă, falnică și se uită țintă, fără să clipească, la nisipul galben lucios dela picioarele ei.

Longinus primise în dimineața aceea dela Fausta o sticluță pe care o ascunsese în cutele vestmântului său. Pentru aceasta se urcase la dânsul și el o sărutase, iar Fausta nu se împotrivise.

— Tu poți să mă săruți, îi zise dânsa, căci n'ai să trăești ca să-mi poți aminti că m'ai sărutat!

— Traian mă jertfește, oftă prizonierul.

— Gândește-te că ai căzut în luptă! Câștigăm. Dacii mor toți, toți, toți, afară de Bicilis, care 'i-a trădat, și de Andrada, care va trebui să umble încărcată cu lanțuri, înaintea triumfătorului. Chiar eu am să țin lanțurile, și am să le zmucesc până ce îi voi zdrobi brațele; și o s'o ard cu biciul... tot cu biciul cu care dânsa...

Fausta se scutură și'și ascunse fața în mâini.

— Biata Andrada! zise Longinus dus pe gânduri.

— Biata Andrada? strigă Fausta, și bătù în podeală așa de tare cu sandala-i subțire în cât răsună bolta. Biata Andrada! Ea, care astă-seară chiar are să arunce în flăcări pe ai noștri! Tu ești apărat de moartea cea îngrozitoare! I-am furat otrava, cu care credeà ea că va scăpà de rușine și de robie și ți-am dat'o ție, tu mori liber. Dar ea va zăcea pe pământ, și eu voi călcà-o în picioare

Incotro să fug, pe unde?... Căci vrea să mă lege de dânsa, ca să văd rugul pe care au să'i ardă, să le aud țipetele. Și atunci am să mă înfurii!

Ascultă și fugi. Longinus se uită în zare la sticluță multă vreme și o ascunse în manta.

Fausta găsi cum să scape de înfiorătoarea priveliște. Se ascunse în peșteră, cu știrea lui Bicilis, și ast-fel Andrada nu putu da de dânsa, cu nici un preț.

Prizonierii fură aruncați de către femeile dace în flăcări, cari zvârliră asupra închisorii lui Longinus o lumină de jăratec. Pârpăiturile, troznetele și plângerile ajunseră până la urechile lui. El se cutremură de groază. Atunci se deschise ușa și Andrada, cu roșeața focului revărsată pe față, intră la dânsul, așa de liniștită, în cât parcă nimic n'ar fi putut-o mișca.

—Vroiam să-ți spun, Longinus, că vroința tatălui meu este să te cruțe și să'ți păstreze viața, dacă poți să îndupleci pe Traian să ne lase țara până la Istru.

Atunci și prizonierilor rămași li se va dăruî viața.

— Nu aud ce spui, căci urechile'mi sunt pline de țipetele de durere ale Romanilor, concetățenii mei.

— Aceștia trebuiau să moară, căci, altminteri ne-ar fi trădat. Dar tu vei trăi.

— Nu se primesc daruri din mâini vrăjmașe!

— Dar dacă facem pace, ne împriete-nim... A trebuit să opresc pe Fausta, să nu mai vie să te vadă, câteva zile.

— Ea e roabă.

— Eu răspund de dânsa, căci am căpătat viața ei prin rugăciuni dela tata, și o iubesc, cu toate că știu bine că ar vrea să ne trădeze.

— Iubire se numește aceasta, aci în țara voastră?

Andrada zâmbi.

— Iubirea cu care iubești pe un vrăjmaș de moarte! zise dânsa. Cum iubește vulturul pe gazelă! Cum iubește soarele picătura de ploaie... o sărută plin de mulțumire înainte de a o sorbi!

Noaptea se lăsă peste cărbunii ce fumegau și un vânt ușurel gonea în spre vale nesuferitul miros împreună cu nori de cenușe.

— Miroase a ars! ziseră întâiele legiuni romane, care se apropiau prin întuneric.

Decebal ședeà în peșteră și Andrada lângă dânsul, la o masă de piatră pe care o lampă cu lumina încă tremurătoare, fumegă.

— Tată, zise dânsa, Longinus nu vrea să facă nimic; i-am dat răgaz ca să se gândească, dar pare foarte hotărât; el știe ca și noi că Români vor birui. Vrei să vezi ce ți-am pregătit ție și vitejilor tăi?

Ridică lampa și luminează prin toate colțurile, burdufele cu vin, orezul și porumbul așezat grămezi. Atunci licări ceva în fund, Andrada se apropie cu lumina. Ochii Faustei o priviră, ca ochii unei fiare sălbatice.

Andrada puse mâna fără să vrea pe pumnalul dela brâu, dar când văzù cine

eră, îl lăsă și apucă de mâni pe Fausta de o scoase afară.

— Ce faci aici?

— Imi ascund capul de focul vostru de bucurie!

— Sărmană copilă!... zise Andrada cu milă, ține brățara mea, știi... pentru intrarea triumfală.

Fausta aruncă brățara jos și o călcă în picioare.

— In ziua aceea mă va împodobì triumfătorul! zise dânsa.

Andrada zâmbì.

— Vrednică supusă a stăpânului său! Nu primește daruri dela vrăjmaș!... Caută-mi pe Bicilis.

Pe când Fausta se strecură afară, zâmbind ușor, murmurând numele lui Bicilis, Decebal își plecă fruntea pe mână.

— Nu vom puteà păstrà orașul, zise el.

— Dacă e așa să-l ardem!

— Dar dacă ne învinge vrăjmașul, ce ne facem?

— Atunci iată colea cea mai frumoasă

ceașcă de aur a noastră, și dincolo băutura pentru culcarea de veci!

— Și la aceasta te-ai gândit?

— Da, tată!

— Eu năzuiam altă soartă pentru tine; mă gândeam să silesc pe Traian să te ia de soție. A fost o vreme, când ar fi fost prea mulțumit, să cumpere pacea în așa chip!

— Crezi tu, că fiica lui Decebal trebuie să fie mai întâi împărăteasă romană, ca să prețuiască ceva? Nu, tată! Moartea nu e grea și nu vreau să mai trăiesc după tine!

Decebal oftă. În clipa aceasta intră Bicilis.

— Longinus a dat păzitorului său acest scris, zise el.

Decebal deschise și citi:

„Ești pierdut. Decebal, vrăjmașul e în casa ta“.

Decebal întinse foaia prietenului său Bicilis, care o citi și zâmbi:

— Se vede că nu știe că nu prea ești

fricos și că poți să te încrezi în ceata credincioșilor tăi.

— Numai șearpele de Fausta ne-a putea trădă.

— Ar fi trebuit să moară și ea odată cu ceilalți.

— O să moară, tată! zise Andrada.

Bicilis aruncă o privire plină de ură Andradei, pe care dânsa însă n'o băgă de seamă, căci se uită țintă înaintea ei.

— Provizie de hrană e multă în oraș, zise Decebal. Putem să-l mai apărăm multă vreme în potrive Romanilor și a nesățioasei lor lăcomii de cuceriri; dar odată și odată tot va căde.

Se uită întunecat în jos și-și trecu mâna prin barbă.

— N'au să găsească mult la noi! zise Andrada.

Și zâmbi, dar vioiciunea îi pierise din ochi.

— Dacă cad bărbații, femeile pun foc Sarmisegetuzei. Am pregătit toate.

Se produse o mișcare la intrarea peșterei unde se ivi un războinic. Decebal

puse mâna deasupra ochilor și se uită pentru a recunoaște pe cel care intră.

— Ce este, Bato? întrebă el. Ce vânt te aduce încoace? Ce e, vr'o veste rea?

— A murit Longinus, stăpâne!

Decebal sări în sus.

— A murit?

— Da, stăpâne; s'a găsit sticluța aceasta în mâna lui. E goală!

Andrada își cunoscù sticluța pe care o purtă totdeauna la dânsa și care îi pierise, și buzele îi șoptiră: „Fausta“, cuvânt pe care ceilalți nu'l auziră.

Decebal rămase pe gânduri. In cele din urmă zise:

— Tăieți'i capul și arătați'l Romanilor când se vor apropià.

— Nu e bine să facem așa! își dete Bato părerea.

— Nu mai avem nevoie de prudență, zise Decebal posomorât. Citește!

Ii întinse tăblița. Bato dete din cap.

— Vroià să ne slăbească printr'o neîncredere reciprocă; dar la noi fiecare se încrede în sine însuși. Nouă nu ne e

frică decât de robie, de care însă știm să ne ferim!

Bicilis aruncă din nou o privire asupra Andradei, care însă erà așa de liniștită în cât parcă ar fi fost și ea una din imaginile de stalactită din peșteră.

— Dar cu femeile ce să facem? zise el pândind.

— Să moară! răspunse dânsa.

— Traian are cunoștință despre frumusețea Andradei și a jurat că va fi a lui.

— Traian e un împărat puternic, zise ea liniștită, dar Andrada e mai tare de cât dânsul!

— La porți! zise Decebal.

Și se sculă.

Pe când vorbeà, peștera răsună ca un ecou, care se repetà până în pân-tecele muntelui. Această voce înviorase adesea pe oamenii săi ca un semnal de luptă și le insuflase un curaj nemai pomenit; ea acopereà vijelia care urlà. Andrada se duse să caute pe Fausta;

acum Romana trebuià sã moarã, nu mai erã o clipã de pierdut. Dar nu o putù gãsi de fel. Andrada cãutã chiar în turn și gãsi, în zori de zi, corpul lui Longinus care înnotã în sânge. Iși în-toarse capul. Chiar pentru ca prive-liștea aceasta erã îngrozitoare. Atunci se auzirã țipete sãlbaticе, sunete de cornuri, sgomote de arme la porți. Romanii se apropiaserã în tãcere sub scutul nopței, și nãvãleau din trei părți de odatã.

Furia lor se însufi, când vãzurã la lumina dimineții capul lui Longinus pe zid. Andrada se uitã în jos din turn, vãzù pe tatãl ei ,cum da ordine cu o liniște nespusã, vãzù nãvala sãlbatecã, fãrã folos a Romanilor, cãci loviturile de sabie și pietrele curgeau.

La una din porți recunoscù pe Bato, la cealaltã pe Bicilis. Soarele tocmai se ridicã și luminã mãrețul spectacol: lupta furioasã și pe fata tãcutã, singuraticã, în turn, alãturi de cadavru. Dar deodatã, o fãpturã femeiascã se fu-

rișă ca un țipar, se apropie de Bicilis și schimbă câteva cuvinte cu dânsul, pe urmă se strecură în spre poartă prin mijlocul învâlmășelei. Andradii i se suie sângele la tâmpile și răsuflarea i se opri. Pe urmă poarta se sfărâmă și Romanii deteră năvală înăuntru în cete dese.

Andrada își duse amândouă mâinile la gură și scoase trei țipete ascuțite ca de pasăre de noapte și pe urmă sbură și voi să deschidă ușa turnului.

Ușa eră încuiată.

— Fausta, șopti dânsa.

Și 'și înfipse dinții în buze.

Se uită împrejur în locul cel întunecos. Una din treptele din urmă de piatră este desprinsă și crăpată. Trebuie să vază dacă o putea ridica singură. Intinse brațele și cu o putere supraomenească ridică bucata de piatră sus d'asupra capului și o repezi în ușe, care troznî dar nu se sparse. Încă o dată mai ridică piatra și o mai repezi în ușă al cărui lemn acum se făcu

țândări. Andrada luă două facle, le aprinse, își făcù loc să iasă prin deschizătură și alergă cu ele aprinse dealungul stradelor, care se umpleau din toate părțile cu femei.

Ele aruncau surcele aprinse prin fiecare casă și repetau țipetele Andradei, din stradă în stradă până ce întregul oraș se prefăcù într'o văpaie de flăcări, care înfășură pe Romanii năvălitori. Decebal auzi țipătul și se întoarse îndărăt. Atunci văzù pe vrăjmașii ce se năpusteau în oraș și în același timp flăcările ce se înălțau din toate părțile.

— Veniți după mine, strigă el cu o voce puternică șiși făcù loc împreună cu câțiva credincioși ai lui culcând în dreapta și stânga ca și cum ar fi secerat grâu, pe toți cari se împotriveau. Mulți căzură pe drumul de sânge dar șapte dintre ei împreună cu Decebal izbutiră săși deschidă drum cu armele până la peșteră în care nu pătrun-

sese fumul înăbușitor al focului care ardeà orașul.

Se auzeà numai pâlpâitul flăcărilor care aruncau până într'însa o lucire roșie, se auzeà troznetul grinzilor ce cădeau, strigătul de luptă și urletele de durere. Curând nu se mai văzù nici soarele, de mult fum.

Decebal se așeză la masa de piatră și se uită la sângele care îi curgeà din răni.

Ceilalți se rezimară de stâncile umede pe cari fiecare picătură de apă, semănă a foc lichid. În colo nu erà aită lumină; lampa cea mică se stinsese de mult.

În sfârșit se auzì vocea puternică a lui Decebal răsunând în peșteră ca răcnetul unui leu rănit de moarte:

— Numai voi ați mai rămas?

— Numai noi, răspunseră cei de față.

— Unde e Bicilis?

Toți se uitară unul la altul.

— Unde e Bicilis? mai întrebă Decebal.

— La Romani! se auzi în sfârșit un glas.

— La Romani?... L'au prins?

— Nu; el îi călăuzește.

— Ceia ce aflu e pentru mine mai amar de cât moartea! strigă Decebal... Dar noi ce ne facem?

— Murim! ziseră toți ca într'un singur glas.

Atunci se răspândi lumină în peșteră. Cu o așchie aprinsă în mână Andrada intră cu pași repezi.

— Vine Traian! strigă dânsa. Și Bicilis îl călăuzește, el i-a deschis poarta, Bicilis, prietenul tău!

— Știu; dă-ne cea din urmă băutură, copila mea!

Mâna Andradei tremurà, pe când umpleà pentru tatăl său cupa de aur până sus. El o duse fără șovăire la buze și o sorbi până în fund.

— Acesta este vin răcoritor! zise el dând și celorlalți să bea.

Toți băură și o oboseală dulce co-

prinse puternicele membre ale vitejilor și le îngreuiă ochii.

— Cea din urmă cupă este pentru mine, zise Andrada umplând încă o cupă.

Apoi strigă:

— Bun venit, învingătorule Traian, peste flăcări și cadavre!

Și duse cupa la gură, dar o mână i-o asvârli jos, vărsând-o.

Erà Fausta, care strigă triumfătoare:

— La Roma, Andrada!

Însă vorba îi înțeleni pe buze, căci Andrada smulse un pumnal mic, subțire, și'l înfipse în gâtul Faustei. Un șiroi de sânge țâșni. După aceia își înfipse pumnalul în piept pe când Bicilis se aruncă ca un nebun peste cadavrul Faustei strigând: „Fausta! Fausta mea! Pentru tine m'am făcut trădător! Fausta!“... Andrada se rezemă de stâncă, sângele începù să i curgă șiroaie din rană. Totuși ridică piciorul și călcă pe Bicilis, ca și cum ar fi călcat un șarpe.

În momentul acela se pomeni cu Traian în față-i.

Ea zâmbi.

— Trăești, tu, cea mai încântătoare dintre femei, fiica lui Decebal, trăiești?... Ești a mea, fată mărinimoasă, pe care vreau s'o iubesc, ca pe însăși viața mea!

— Da, eu sunt Andrada, fiica lui Decebal, și tu ești un mare viteaz, dar eu nu trebuie să te iubesc!

Zicând aceste vorbe, scoase pumnalul din piept și lăsă sângele să'i curgă. Pe urmă închise ochii și începù să alunece încet în jos lângă stâncă. Traian o primì în brațele sale, îi sărută buzele galbene, și o lacrimă căzù din ochii lui pe fruntea ei cea albă. Pe urmă o puse încetșor jos și intră în peșteră unde stăteau vitejii, rezemați de arme, muți, în cerc, și'l priveau cu ochii mari. Nici unul nu se mișcă.

— Decebal! strigă Traian. Decebal, viteaz puternic, fii prietenul meu. Vreau

să plâng împreună cu tine pe copila ta, pe încântătoarea ta fiică!

Nici un răspuns.

—Sunt morți, zise Bicilis. Andrada le-a pregătit băutura pentru somnul de veci.

Traian se întoarse și se uită la Bicilis cu dispreț.

—Tu, ce cauți aici? Afară! Suflarea ta profanează locul, nemernicule. Arătane comorile!

Bicilis, duse pe Romani la râu, și descoperi groapa, care fu deșertată repede.

—Acum în această groapă să se arunce trădătorul! zise Traian.

—Asta e răsplata mea? strigă Bicilis.

—Da, așa vreau să te văd pe tine, pe care piciorul Andradei te-a călcat. Aruncați-l înăuntru!

Și astfel se întâmplă. Toate rugăciunile lui fură zadarnice. Bicilis fu aruncat în groapă, unde muri de foame. Decebal și Andrada fură înmormântați cu onoruri mari, și icoana fetei admira-

bile n'a pierit din inima lui Traian, cât a trăit.

Unii susțin că i-ar fi zis Dochia, și când a zărit'o și dorit'o Traian, ea s'ar fi prefăcut în piatră.

Din puternicul popor al Dacilor n'a mai rămas nimic, decât câteva cuvinte în limba românească și chipul lor de a se tunde: cu creștetul ras și cu plete lungi pe umeri cu care se poartă și acum parte din țărani români.

DRAGOMIRA

Krim Ghirai, șeful tătarilor, își avea reședința în Baktișiserai. Acolo avea o minune de covoare și strălucea aurul, și străluceau pietrele scumpe, de nu se mai găseau altele asemenea lor. Frânele cailor scânteiau, scările dela șele, pîntenii erau cu totul și cu totul de aur, îmbrăcămințile cailor de sub șele erau acoperite de cusături bogate, și când ieșea Krim Ghirai cu suita sa, soarele își greșea drumul și i se părea că un alt soare trece peste pământ. În această suită se află și un tânăr român, pe care Krim Ghirai îl luase cu el de mic copil din Suceava într'una din năvălirile sale. Românul era subțire și mlădios și părul îi cădea creț împrejurul capului său frumos. Dar privirea ochilor îi era tris-

tă, căci se întrebă adesea, cine să fie, dar nimeni nu putea să-i spună. Krim Ghirai îl zmulse din brațele unei femei frumoase și o ucisese pentru că dăduse un țipăt, dar nu știa nici el dacă femeia îi fusese mamă sau doică. Intr'o seară, tânărul sta în curtea palatului, rezemat de armăsarul său arăbesc care din când în când își întorcea capul și și frecă botul de dânsul, ca semn de prietenie.

Făcuse un drum depărtat și acum așteptă să-l cheme Krim Ghirai înaintea lui ca să-i spue ce izbândă făcuse unde îl trimesese. Și dus pe gânduri, se uită la fântâna ale cărei unde se jucau la lumina lunii.

Jumătatea palatului era învelită în umbră, cealaltă jumătate era luminată de razele lunii. Tânărul lăsa să-i rătăcească ochii cu nepăsare de a lungul ferestrelor îngrădite cu zăbrele aurite, dindărătul cărora se ascundeă haremul lui Ghirai. Se povestea că multe Hurii ar fi fost ascunse acolo, și că numărul

lor se tot măreà, fără să se sature nici-odată lăcomia Tătarului. Tânărului creștin lucrul acesta i se păreà grozăvie și îi măreà și mai mult adâncă mâhnire și dorul de țara lui. De odată se deschiseră puțin geamurile și printre zăbrele, la lumina lunii de afară și a unei lămpi roșiatice de dinăuntru, se ivi cu fața descoperită, cea mai frumoasă fată ce văzuse el vre-o dată de când trăia. Tot trupul începù să'i tremure, astfel în cât armăsarul își întinse capul și își umflă nările, ca și cum ar fi căutat să afle dacă nu amenință nici o primejdie pe tânărul lui stăpân. Tânărul și tânăra se uitară amândoi unul la altul, parcă privirile unuia ar fi atras privirile celuilalt și nu'și mai luară ochii unul dela altul. Dar se auziră pași pe trepte, fereastra se închise și tânărul fu chemat sus.

A doua seară el sta tot la fântână și iar se ivi încântătoarea vedenie la fereastră. A treia seară ea se aplecă spre el și îngână :

— De ești creștin, scapă-mă, mă cheamă Dragomira!

— Te scap, îți jur pe legea mea de creștin!... Pe mine mă cheamă Pârvu.

Fereastra se închise repede.

A doua zi Krim Ghirai plecă la războiu cu toată suita; aveà la căciula-i de samur o semi-lună de diamante. Iși jucà armăsarul căci știa că de dinapoia zăbrelelor toate femeile și roabele se uitau la el, dar mai mult decât toate, de Dragomira îi erà lui, de cea mai frumoasă roabă pe care o crescuse pentru dânsul. Vestea despre frumusețea ei se dusesse până departe, și mulți vrăjmași de ai lui își puseseră în gând să'i răpească prada cea prețioasă. El o amenințase că de cumva și-ar lăsa fața descoperită, cu cele mai înfricoșate pedepse va izbîi-o, bicele vor lăsa urme adânci pe tălpile picioarelor ei și în închisoarea cea mai întunecoasă îi va îngropà frumusețea.

Ochii ei cei mari se uitau acum, ce e drept, printre zăbrele, dar nu se uitau

la Krim Ghirai pentru care simțea numai ură și groază, ci la Pârvu care călărea lângă el și către care de mult i se duceau într'una gândurile.

Războiul ținù numai trei săptămâni și se întoarseră încărcăți cu prăzi bogate. Pârvu făcuse minuni de vitejie și chiar scăpase viața lui Krim Ghirai oprind lovitura iataganului unui vrăjmaș căruia îi și crăpase capul în două. Căpetenia adună în curte împrejurul lui pe toți credincioșii, le mulțumì și răsplăti pe fiecare. Pe urmă se întoarse spre Pârvu:

— Tu, fiul meu, mi-ai făcut așa de mare bine încât nu știu cu ce să te pot plăti. Dar dacă ai vre-o dorință ascunsă, pe care să ți-o pot îndeplini, spune ce dorești, și ți-o voi împlini orice, îți jur pe cuvântul meu domnesc!

Atunci Pârvu dete pinteni calului și cu o mișcare din mână, făcù pe nobilul dobitoc să îngenunche. Apoi zise:

— Dacă Înălțimea ta vrei să'mi împlinești dorința mea cea mai mare, a-

tunci dă'mi, rogu-te, de nevastă pe roaba ta Dragomira, creștina.

Tăcere adâncă se făcù; privirile tatora se ațintiră îngrijate asupra feții lui Ghirai, care se făcuse stacojie.

Tătarul își mângâe barba, se uită lung la el și în sfârșit zise:

— Va să zică o cunoști?

— Cine nu cunoaște pe Dragomira! Dar nu pentru frumusețea ei o cer de nevastă, ci pentru că e creștină!

Ghirai tăcù iar. Pe urmă părù că se dădù în inima lui o luptă din care în cele din urmă ieși învingător.

— Bine, zise el, îmi țin cuvântul de domn, și chiar azi te voi cununà cu ea.

Dragomira auzise tot ce spusese Pârvu și îi ascultase vorbele când îngălbenuindu-se, când învinețind, când roșindu-se, abia țiindu'și răsufierea și cu capul amețit. Căzù în genunchi și mulțumì Dumnezeui ei, care o scăpase de viața păcătoasă ce ducea și vroia să o dea de nevastă unui om ca Pârvu. Scăpată erà acum de nesuferita vrăjitoare

bătrână, care îngrijea de harem, scăpată de pizma celorlalte femei. De aci în colo eră să fie soția unică, stimată a unui creștin.

Aduseră un preot în grabă și mireasa, nespus de frumos împodobită, păși înaintea tânărului viteaz, care eră aproape să'i cadă în genuchi, ca înaintea unei vedenii de pe altă lume.

Cermonia sfântă se împlini și tânăra pereche se duse în odaia ce i se pregătise în grabă și care eră plină numai cu șaluri indiene și persane. Patul eră o minune, sus ardeă o lampă atârnată și revărsă o lumină dulce în odaea în care eră miros de mirezme și în care nu pătrundeă nici un zgomot. De abia intră și Dragomira căzù în genuchi înaintea soțului ei, îi sărută picioarele și zise:

— Vreau să te iubesc ca pe Dumnezeu, să te slăvesc ca pe un sfânt, să te slujesc ca o roabă, căci tu m'ai scăpat dela cea mai mare ocară. Fiecare clipă din viața mea a ta vreau să fie!

El o strânse la piept care îi bătea să se rupă, îi dete în lături podoabe de pe față și se uită beat de fericire în ființa cea mai frumoasă de pe lume care acum erà a lui.

— Mi-ești mai scumpă decât viața! zise el cu dragoste.

Și după ce se mai liniștiră, începu să-și istorisească suferințele, amintiri chipul cum fuseseră răpiți fiecare.

— Tu de unde ai fost răpit? între Dragomira.

— Din Suceava.

— Și eu tot așa. Și tot mai 'mi-ad aminte de numele doicii mele, îi zice Tomasa!

— Tot așa o chemă și pe a mea! zise Pârvu.

— Eu mai aveam niște frați mai mici. Pe unul îl chemă Bogdan.

— Tot așa îi zicea și lui frate-me zise Pârvu.

— Și pe altul îl chemă Pârvu; av o pată mică pe spate, pe care pune mereu degetul și-i ziceam: „mură“.

Atunci Pârvu sări în sus, se rezimă de zid șiși acoperi fața cu amândouă mâinile.

— Ce ai? întrebă Dragomira înghețată de spaimă.

El se puse în genuchi înaintea ei, îi arătă spinarea și întrebă:

— Ce'i asta?

Dragomira se dete înapoi scoțând un țipăt:

— Atunci ești...

— Sunt fratele tău! zise Pârvu.

Și începù să plângă cu amar. Încercară pe urmă multă vreme să se încredințeze unul pe altul cum că n'ar fi frate și soră... de geaba! Frați erau. Fuseseră răpiți fiecare de alți oameni și despărțiți, și nu mai auziseră unul de altul de atunci. Toată noaptea își luară rămas bun de despărțire, dar cât erà de amar!

Cum se făcù ziuă, cerură să'i primească Krim Ghirai. El îi primi și se uită mirat la ei, cari căzură în genuchi înaintea lui într'o jale mută. Dar când îi spuseră întâmplarea, strigă:

— Atunci trebuie să muriți!

— Asta venim și noi să te rugăm; să ne omori căci ne e viața nesuferită.

— Dar fiindcă sunteți creștini, de creștini trebuie să fiți judecați!

Se aduse preoți judecători, cari hotărâră că nu moarte li se cuveneà, din pricina neștiinței lor, ci să'și ispășească păcatul, zidind fiecare câte o mânăstire.

Se întoarseră triști în țara lor și zidiră două mânăstiri în apropiere de Suceava. Pârvu puse mânăstirei lui numele: Dragomira. Acolo trăiră multă vreme foarte cinstiți de toți, el ca stariț și ea ca stareță. Și când ajunseră să'și dea obștescul sfârșit, Dragomira vru ca el să'i dea sfânta grijanie. El o sărută pe fruntea ei galbenă și barba lui cea lungă, albă, tremurà.

Mai trăi după dânsa un an, și se duse de se întâlni cu ea sus în împărăția cerului.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Erà în August 1714. Constantin Brâncoveanu domneà de mult. Acum erà în vârstă de 60 ani și erà Domn înțelept și iubit. Patru feciori mândri îi împodobeau casa și îi înveseleau bătrânețele.

Pe vremurile acelea și până în zilele noastre, domneau numai obiceiuri patriarhale. Nu numai Domnul, ci fiecare boer aveà curte în toată regula, aveà zilnic o masă de cel puțin șaizeci și adesea de câte o sută de persoane, la care mâncau toate rudele până la cele mai scăpătate, și aveà și o mulțime de robi de cari îngrijeà părintește, și grajduri cu cai frumoși.

Feciorii, chiar de ar fi fost de mult însurați și de ar fi avut copii, tot n'ar

fi îndrăznit să șeadă jos de față cu tatăl lor, sau să fumeze or să spună vre-un cuvânt, până ce nu'i întrebă el.

Un act cu deosebire solemn, erà zilnicul spălat și pieptănat al bărbei lungi și albe, în timpul căruia boierul primea lumea și da cuvântul pe rând fiecărui mosafir, el stând pe divan, iar ceilalți stând în picioare de jur împrejurul odăiei.

Astăzi n'a mai rămas nici urmă din vechea demnitate și strălucire, dar n'a mai rămas urmă nici din nesiguranța în care trăia lumea pe atunci și care făcea deși păstră cineva tot aurul în lăzi și-și avea toată mobila odăilor alcătuită din covoare, pentru ca să poată ridica tot peste noapte, când pătrundeau Turcii în țară.

De aceia, nici nu existau monumente, căci în totdeauna toate erau pustiite.

Multora dintre străbunii celor cari trăesc astăzi le-au fost tăiate capetele de Turci, și sunt mulți cari nu sunt așa bătrâni și cari s'au născut în închisoare

după ce mai înainte, în ochii mamei lor, fuseseră tăiate capetele taților lor.

„Vin Turcii!“ eră strigătul de groază care sguduiă țara și n'o lăsă nici odată să se liniștească.

Pe dată ce câte un domn domneă prea mult, începeau să se urzească intrigi în potrivea lui la Constantinopol și eră ridicat fără de veste, sugrumat, înjunghiat ori otrăvit, și altul îi luă locul.

Constantin Brâncoveanu încă de mult ajunsese neplăcut Sultanului pentru că eră înțelept și prea iubit de toți și pentru că adunase și bogății. El pusese de bătuse și monede mari de aur, ceia ce eră un act de neatârnare.

Se găsiră oameni destui cari să ațâțe mânia Sultanului, printre alți un doctor grec, care slujise multă vreme pe Domn și care cu prilejul acesta se amoretase de fata lui cea frumoasă, Domnița Ruxandra. El avusese chiar îndrăzneala să ceară mâna fetei și fusese refuzat de Domn cu mândrie și dispreț.

Grecul voiă să'și răzbune pentru chi-

pul cu care fusese tratat. Și într'atâta se linguși la Serai, în cât câștigă favoarea Sultanului și persecută pe Brâncoveanu cu o viclenie neobosită.

Intr'o dimineață, Domnul se sculă, își spală fața șiși pieptenă barba cea albă ca zăbada. Pe când ținea încă în mână pieptenul de fildeș, văzù de o dată că palatul îi e împresurat, paznicii dezarmați ori înjunghiați, și în grabă își chemă feciorii: „Sculați! căci au sosit cei cari ne vor moartea“!

El fu luat prins împreună cu soția fiica lui, feciorii, nepotul și cumnatul său, Vistierul Văcărescu.

Erà înainte de Paște. Fură târâți toți la Constantinopol, aruncați în închisoarea celor șapte turnuri și ținuți acolo până la August.

Brâncoveanu și Văcărescu erau supuși în toate zilele la cele mai înfricoșate chinuri, că nu voiau să spuie unde și-au ascuns bogățiile,—căci Turcii nu găsiră cât credeau ei că vor găsi, cu toate chinurile cele grozave cari sun

astfel descrise de către un secretar al Domnului, în cât citindu-le, și se face părul măciucă pe cap. În sfârșit, Turcii înțeleseseră că nu mai aveau ce dobândi dela dânșii prin silă și îi înștiințară să se pregătească de moarte.

Brâncoveanu adună pe feciorii săi în juru'i și le vorbi astfel:

— Și bunurile și viața ne sunt pierdute. Acum trebuie să îngrijim să nu ne pierdem și sufletele! Fiți bărbați, iubiții mei, și nu vă fie teamă de moarte. Vedeți ce a suferit Christos pentru noi și de ce moarte amară a murit! Rămâneți tari în credință și nu vă clătinați, nici pentru viața voastră, nici pentru lumea toată!

Cei patru tineri frumoși stăteau în fața lui și îi ascultau cuvintele. Pe urmă îi sărutară mâna, și el se uită cu ochi luminoși la ei, mândria vieței lui, dela cari sperase fericirea și pe cari acum îi pregătea să moară creștinește. Când se uită la cel mai mic, care era încă copil, ochii i se umplură de lacrimi.

Atunci se auzi sgomot în odaia de alături și intră un Pașă care le porunci să meargă cu dânsul la Sultan.

Sultanul ședeà pe malul Bosforului într'un chioșc minunat, ce străluceà de aur și de pietre nestimate.

— Brâncovene, zise dânsul, adevărat este că ai vrut să te desfaci de împărăția noastră și să'ți faci țara neatârnată? Spune!... Adevărat este că ai pus de ai bătut monedă din bogățiile tale? Spune, cum ai putut lucrà astfel, fără de teamă, parcă n'ai avut stăpân?... Dezvinovățește-te?

— De am domnit bine sau rău, zise Domnul, aceasta numai Dumnezeu o știe iar dacă am fost mare pe pământ, uită-te acum ce sunt!

— Brâncovene, măsoară-ți vorbele! Sunteți toți pedepsiți cu moarte; nici unul din neamul tău nu va scăpà cu viață.

— Cum o vrea Dumnezeu! Viața noastră e în mâna ta!

Poporul sta grămădit împrejur, și

Brâncoveanu se uită la mulțime cu privirea liniștită. Intre ei recunoscù pe Doamna și pe fiică-sa — pe care Turcii le aduseseră, să fie față la groaznica priveriște — și ochii lui se întunecară.

Un Muezin înaintă, făcù trei plecăciuni și zise:

— Stăpâne, noi avem un obicei, a-nume că osânditul poate fi iertat, dacă își schimbă legea și se dă la sfânta noastră credință.

— Brâncovene, zise Sultanul, leapădă-te de câineasca ta credință creștinească, și îmbrățișează credința noastră împreună cu fiii tăi, ca să trăiți și să fiți liberi.

— Mai bine să se stingă neamul meu, de cât să mă leapăd de sfânta mea credință!

— Atunci pregătiți-vă de moarte! strigă Sultanul încruntându-se.

Și porunci ca să puie mâna întâi pe Văcărescu.

— Fă-te Turc și leapădă-te de stăpânul tău, ca să fii bogat și fericit.

— Un Văcărescu nu'și trădează Domnul și biserica! strigă acesta.

Și'și plecă capul de i'l tăia.

După aceasta Turcii puseră mâna pe al treilea fiu al lui Brâncoveanu, un băiat falnic, cu ochii negri plini de foc, cu un păr negru ca pana corbului.

Mustățile abia îi mijeau.

— Leapădă-te de credința ta, zise Sultanul, și te cruț!

— Nu-mi face rușine vorbindu-mi astfel, zise el.

Și îngenunchiă, iar capul lui se rostogoli până dinaintea picioarelor tatălui său.

Acesta oftă din adâncul inimei și zise:

— Doamne! Facă-se voia ta!

Sultanul arătă pe al doilea fiu. Acesta căzù în genuchi în fața tatălui său. Bătrânul îngălbeni de frică ca năcumva fiul său să slăbească; dar el ridică spre dânsul ochii săi pătrunzători și zise roșindu-se:

— Tată! numai eu ți-am adus necazuri și ți-am turburat viața din pricina

inimii mele slabe și sângelui meu iute. Nu pot să mă duc să dorm somnul de veci până ce nu'ți voi sărută mâna și nu'ți voi cere ertare!

Fața bătrânului se însenină iarăși și blagoslovindu'l îi zise:

— In ceasul acesta orice greșeală e izbăvită, fătu' meu!... Du-te la Dumnezeu!

Și tot îngenunchind își întinse și acesta capul spre gâde. Cel mai mare dintre cei patru frați, a cărui față voinicească eră înconjurată de o barbă mare, se uită la cadavrul fratelui său, și-l podidiră lăcrămile.

Sultanul băgă de seamă.

— Leapădă-te, fiul meu, de legea ta; ție ți-e dragă viața; treci la legea noastră și ai să fii fericit!

Fiul lui Brâncoveanu însă, părù că nici n'ar fi auzit cuvintele lui, ci scoase din haină o icoană, pe care o purtase la inimă.

— Dacă îi e cuiva de aci milă de mine, să trimeată icoana aceasta tinerii mele

soții. Ea să'i ajute când i se va apropia ceasul morții.

Vocea îi tremură. Nici o mână nu se ridică ca să apuce giuvaerul. Atunci el aruncă icoana la pământ și o călca în picioare zicând:

— Așa, încaile n'are să fie spurcate de voi, păgânilor.

Pe urmă îngenuche, sărută giuvaerul cel sfărâmat și făcù el singur semn că lăului să'i taie capul, care, când căzu stropi cu sânge pe Sultan.

Brâncoveanu oftă adânc și zise:

— Doamne! Facă-se voia Ta!

— Brâncovene, zise Sultanul, un singur copil îți mai rămâne. Gândește-te bine!

Brâncoveanu se uită la copilul ce plăpând, își văzù soția leșinată, își văzù fetele plângând cu hohot, dar răs-punse fără șovăire:

— Facă-se voia Domnului!

— Copile, zise Sultanul. Dă-te la legea noastră și vei trăi!

Ochii lui dulci căutară spre tatăl său

parcă ar fi vrut să dobândească dela privirea lui curaj și putere.

— Eu mor bucuros, tată! strigă dânsul cu voceà limpede. Sunt mic într'adevăr, dar sunt din neamul tău!

Și se rostogolì și capul lui.

Atunci i se duse și puterea bătrânului. Căzù în genuchi, trase la sânu'i cadavrele, le mângâiă și le sărută, se jelì, își chemă copiii drăgăstos pe nume, pe urmă se ridică și zise cu glas puternic:

— Mi-ați omorât, păgânilor, patru feciori. Dumnezeu să vă prăpădească iarăși și iarăși! Să vă stingă de pe fața pământului, cum se risipesc norii în fața vântului! Loc să n'aveți unde să fiți îngropați, nici copii să n'aveți să puteți mângâia. Fără odihnă și fără pace să fiți în veci!... Așa să m'audă Domnul!

Atunci Sultanul și oamenii lui se mâniară. Rupseră în bucăți veștmintele cele bogate depe corpul bătrânului Domn, și începură să'i jupoaie pielea de pe corp. Nici un țipăt, nici un vaet nu ieși din gura lui în timpul acestui

chin îngrozitor. În sfârșit, își isprăviră opera, umplură pielea cu paie, o puseră într'o suliță, și o tăvăliră prin noroi, strigând:

— Ghiaure, câine de creștin! Ți cunoști tu pielea?

Atunci Brâncoveanu mai ridică încă odată vocea și zise:

— Carnea mea puteți s'o sfâșiați în bucăți, dar totuși Constantin Brâncoveanu moare ca creștin credincios, părăsit de toți, dar odihnindu-se întru Domnul!

Și zicând aceste cuvinte, eroul își dete sufletul.

Un copilaș, fiul fiului său, de spaimă își ascunsese căpșorul în cutele hainei unei femei. Călăul îl apucă de păr și ținându'l spânzurat în aer, întrebă:

— Să rămâie în viață acesta, ori să meargă și el după ceilalți?

Atunci o Țigancă își făcù loc prin mulțime și întinse un băiețaș zicând:

— Stați, că ăsta e nepotul lui Brâncoveanu; copilul ăla e al meu!

Erà doica, creîși da propriul ei copil călăului, ca să scape pe cel din urmă al stăpânilor ei. Și se uită fără să'i dea o lacrimă, cum i se jertfi copilul; apoi strânse la sânu'i pe cel scăpat și făcând un jurământ sfânt, fugi cu el. Nevestele nenorociților fură liberate din închisoare, de unde și plecară la Veneția. Tocmai târziu se întoarseră în țara lor. Una din ficele lui Brâncoveanu, Domnița Bălașa, fusese atât de impresionată, în cât se retrase de tot din lume și nu mai vru să mai audă de averea care fusese pricina atâtor nenorociri.

Dânsa, din partea ei de moștenire, clădi în București marele spital Brâncovenesc, lângă care se află un ospiciu și o biserică admirabilă ce poartă numele ei: „Domnița Bălașa“.

PETRU CERCEL

Toată lumea cântă pe Mihai Viteazul, învingătorul dela Călugăreni, și vorbește de el, în fața căruia înșiși călăii se dedeau îndărăt speriați, așa de puternică îi era privirea. Dar alături de dânsul — și totuși necântată de nimeni — se ivește în întunericul trecutului românesc o faptură cavaleriească demnă de a fi iubită.

Este vorba de fratele său mai mare, Petru, zis Petru Cercel, pentru că purtă un cercel în ureche. Tatăl său iubitor, Pătrașcu, zis cel bun, îi dăduse acest cercel drept talisman, care să'l apere de rele. Dar nici un talisman nu ar fi fost în stare să înfrunte turburările orientale. În anul 1558, Pătrașcu cel

bun închisese de veci ochii și lăsase moștenirea coroanei sale acestui fiu mai mare, care avea o înaltă cultură intelectuală, unită cu o mare fineță de spirit. Petru vorbea douăsprezece limbi, făcea versuri în italienește și era diplomat priceput. El se gândi să caute sprijin în apus, unde îl trăgea toată pornirea spiritului său, și crezù că va fi de ajuns să se ducă el pentru a găsi apărare și sprijin.

În anul 1579 plecă în călătorie spre Franța, unde domnea pe atunci Enric III, și unde Caterina de Medicis era mai mare decât regele.

Ea și prinse pe dată simpatie de orientalul frumos, cu ochii plini de foc și care vorbea în chip lingușitor cu ea în limba ei și îi expunea situația în cuvinte alese cari îi mișcau inima.

Ea îl trată ca pe un oaspete de valoare, îl pofti la Blois, la Chenonceaux și la Luvru, unde în juru-i se formă un cerc strălucitor de spirit și frumusețe.

Tot deodată însă învăță să cunoască

și corupțiunea rafinată a Curții, care erà favorizată de Caterina pentru scopurile ei deosebite.

Ea adunase în jurul său multe din cele mai frumoase fete ale Franții, dar nu ca în vremurile de odinioară, pentru a le învăța lucrurile și virtuțile femeiești, ci din potrivă, pentru a face dintr'insele momeli cu care să prindă în laț pe politiciani.

Petru erà poet, și capul și inima, parcă i se ameteau de atâta strălucire și frumusețe. Natura sa genială găsi mulțumire mare în centrul acela în care înfloreau artele și alături de războinicii viteji ca Guise, Condé, Enric de Navara, și de autori ca De Thon, Montaigne, Brantôme. El leagă prietenie cu jurisconsultul și poetul italian Pugiella, cu care a rămas mereu în corespondență și care ne-a păstrat câte-va poezii ale Domnului.

Lucrările lui arată o adâncă pietate, dovedind că șederea lui la Curtea Fran-

ceză nu l-a îndepărtat o clipă dela malta'i datorie.

El se duse în Anglittera, unde fu primit foarte politicos și amabil de inteligenta regină Elisabeta. El îi expuse în cuvinte mișcătoare, cât de rău, de greșit ar fi, dacă Occidentul ar lăsa de tot pradă barbariei și lipsei de cultură aceste țări, unde se găsesc multe elemente de civilizație. El însuși erà un exemplu luminător de înaltă cultură intelectuală și regina trebuie să fi rămas uimită de agerimea spiritului lui, de felul cum pricepea partea practică a lucrurilor, arătându'i că ar fi mult de făcut pentru comerțul englez care, de făcea cum spunea el, putea câștiga mult. Tânărul Domn observă cu luare aminte și cumpăni pe cele două femei, care conduceau afacerile statului în aceste două țări, pe Italianca cea intrigantă, căreia orice mijloc i se parea îngăduit numai să'și ajungă ținta, și pe Engleza rece, dar energică și puternică. De sigur îi erà mai simpatic cercul artistic care în-

conjurà pe Caterina de Medicis și care făcèa ca petrecerile dela Curtea ei să fie un farmec. Dezbinările partidelor în amândouă țările puteau până la un oarecare punct să'l mângâie. Pe vremea aceia nu erà nicăieri liniște și pace; nimic nu e mai vătămător pentru dezvoltarea unei țări decât lipsa de liniște și pace. O dată cu armele adorm și artele și rezultă o stagnație generală.

Petru izbuti, prin marea'i îndemănare, să tragă folos din împrejurări.

Enric III trebuise să lase tronul Poloniei și să ia tronul Franței și Caterina voià acum să capete Coroana aceasta pentru fiu-său cel mai tânăr, ducele d'Alençon. Ea văzù cât i-ar fi de folositor, dacă cel care ar ocupa tronul Valahiei i-ar fi aliat și dacă s'ar desfășurà o putere amicã din capitală, din Târgoviște. Ea își puse toate silințele la Constantinopol ca să câștige favoarea Sultanului pentru tânărul protejat al ei. Ba merse până acolo, în cât trimise o scrisoare autografă către Sultana Vali-

dé, care aveà cea mai mare putere la Constantinopol. De asemenea întreținù negocieri cu Veneția și cu Papa Sixtus V, pentru a aduce pe Petru Cercel pe tronul tatălui său. Scrisorile umblau de colo până colo. Multe din ele se găsesc și astăzi.

În anul 1581 Petru Cercel își luă rămas bun dela înalta'i protectoare, cu inima plină de curaj și speranță înveselitoare. Enric III îi dete să'l însoțească chiar pe secretarul său Berthier, și Petru plecă cu scrisori către Doge, și însoțit de mulți tineri nobili francezi.

Orașul lagunelor se desfășurà strălucitor, în culmea puterei și a bogăției, înaintea privirilor sale încântate. O primire într'adevăr regească mări farmecul acestei minunate lumi, și inima îi bătù când intră în port, unde la toate catargele fâlfâiau stegulețe, când corăbiile încărcate cu aur îl salutară, și când văzù chiar pe Doge eșindu-i înainte.

Cât de răsfățat să fi venit cineva din

Paris, Veneția trebuia să'i impue și mai mult într'un alt chip. Petru simți, că aici putea avea un aliat mult mai puternic decât în Franța, căci Veneția domnia mai tot atât peste Orient cât și peste Occident și fusese în totdeauna în strânse legături cu Moldova și Valahia.

În Veneția primi și învoirea Sultanului pentru suirea pe tron, și mulțumit plecă spre Constantinopol. O ceată de Italieni se mai unira cu tinerii francezi și astfel pornira cu toții pe mare, lăudând și binecuvântând orașul dogilor, și petrecând în urmă în tot felul spre a descreți fruntea posomorâtă a tânărului Domn.

Frumoasă trebuie să fi fost călătoria lor d'alungul coastelor Greciei, prin Arhipelag, sub strălucirea minunată a soarelui, strălucire care numai în orient se poate vedea. Și ce pitoresc era amestecul de porturi românești, franțuzești și italienești, între care se ivea dominând capul inteligent al tânărului Domn, în care se învârteau planuri care ținteau departe, dorind să și ridice

țara la cultura înaltă de care se bucură atunci lumea!

Sufletul lui era încă plin de producțiunile de artă, pe cari le văzuse, de clădirile, de creațiunile de tot felul de ca toate țările erau pline.

În jurul său ședeau culcați tinerii glumeau, beau, jucau șah, râdeau, cântau din chitară și mandolină și vorbeau de femeile frumoase din Valahia, care socoteau că se vor îndrăgosti numai mai decât.

Intr'adevăr, rar să fi trecut vreo cură de răbie așa de încărcată cu dragoste și de bună de viață și de veselie, pe drumul acela, care el însuși este un farmec chiar dacă treci pe el singuratic și tri. Petru Cercel se duse de multe ori în apoi cu gândul la căsătoria, care formă punctul culminant al vieții sale. El știa bine că se întoarce la luptă și obose și cugetă că pentru liniștea lui era mai bine să renunțe la tron. Dar țara lui era căzută în ghiarele înfricoșatului Mișnea, ale cărui grozăvii au făcut subiectul atâtor balade ce se cântă până

în ziua de azi, și Petru cugetă că trebuie să și jertfească darurile ce avea dela Dumnezeu pentru patrie și s'o scape pe cât va fi cu puțință de vecinicele dezbinări.

Venirea lui făcù și în Constantinopol plăcere, cu toate că Turcii nu puneau nici cel mai mic preț pe arte și științe, cultură și talerele intelectuale. În Constantinopol nu zăbovi mult. Cum căpătă firmanul dela Sultan, se și îmbarcă și grăbi să ajungă în patria lui cu strălucita ceată care îl însoțea. Intră în Târgoviște, în sunete de clopote; orașul eră împodobit cu steaguri, poporul îl admiră cum se ținea de falnic pe minunatu-i armăsar, dar el, cu mintea lui înțeleaptă și cunoscând prea bine lumea, simți pe dată că tronul său eră mai dinainte săpat și că nu'l putea întâri cu nimic.

Vestea despre suirea lui Ștefan Batori pe tronul Poloniei îl lovi ca un trăznet. În Moldova domneà unchiul Domnului, Petru cel șchiop, care fusese detronat din pricina lui, și mama și

bunica lor, Doamna Chiajna, fiica lui Petru Rareș, îi jurase răzbunare și pierzanie. Cronica lui Șincai zice de Doamna Chiajna că erà o femeie cu mari talente politice, ceia-ce vreà să zică că cunoșteà bine toate intrigile, că erà în stare să facă orce, și că erà ambițioasă și răzbunătoare. Și nici că aveà pace zi și noapte; făceà intrigì cu Ștefan Batori care de sigur nu vroia să aibă în apropiere pe un prieten al Franței, învârteà fel de fel de șuruburi la Constantinopol unde trimesese cele mai minunate daruri și cele mai mari făgădueli, până ce izbutì la 22 Iunie 1585, să gonească de pe tron pe Petru Cercel și să aducă iarăși pe Mihnea.

Inconjurat de vrăjmași, părăsit de prieteni, Petru se văzù silit să fugă.

Șincai zice că ar fi luat cu dânsul 200.000 galbeni în aur și giuvaeruri, iar restul averei fu încărcat în patrusprezece care și dus la Constantinopol. Astfel raportează Morosini, trimisul venețian în Constantinopol.

Petru Cercel fugise în Transilvania și

sperà să poată sta cât-va ascuns și necunoscut acolo în munții ei păduroși. Dar altă soartă îl așteptă. Ștefan Batori îi erà pe urmă; el nu puteà să lase în libertate pe un protivnic așa de periculos. Il prinse și îl închise în fortăreața dela Hust, luându-i tot avutul. Ceiace erà pe vremea de atunci închisoarea în fortăreață, întrece orice descriere. Papa Sixtu V, care nu'l uitase, făcù încercări ca să dobândească punerea sa în libertate. Dar degeaba. Doi ani stătù Petru Cercel acolo. După doi ani unul din credincioșii lui izbutì să'i arunce un ștreang, pe care îl prinse printre zăbrelele închisorei, și de care erà legată o pilă cu care pilì grătelele dela fereastră. Peste noapte se lăsă în jos și erà liber, dar sărac ca Iov. Inșă un sărac poate mai lesne să treacă necunoscut, și astfel el rătăci din munte în munte și din sat în sat. Nimeni nu'i știù de urmă, până ce de odată se ivì în Veneția în Mai 1587. Privirea îi erà tristă, dar curagiul neclintit. El nu voià

ca țara lui să rămâe pe mâinile grozavului Mihnea.

Pentru a doua oară Regele Franței se adresează Sultanului, pentru a doua oară puternica Veneție îi ia partea, până ce Sultanul făgăduiește.

Petru se duce din nou la Constantinopol unde e primit cu multă curtenie. În August 1587 el locuiește la legațiunea franceză și e aproape să dobândească restabilirea'i formală și solemnă, când Mihnea se ivește în Constantinopol, tocmai când sosește și știrea că Enric al III-lea fusese înjunghiat de Jacques Clement.

Atunci Petru Cercel e pierdut. Franța nu'l mai ocrotește. Mihnea cel rău e mai puternic decât dânsul și dobândește dela Sultan să arunce pe Petru în închisoare, unde l'a chinuit cât s'a putut mai strașnic, pentru ca să'și dea pe față tainele politice și comorile ascunse.

El răspunse vizirului ast-fel:

—De prisos mă mai chinuiți; comorile și bogățiile mele sunt aci,—și 'și

arăta fruntea—și pe ele nu le puteți ridică, chiar de mi-ați tăia capul!

Când văzură că nu eră nimic de făcut cu dânsul, îi deteră drumul, dar îl surghiuniră la Rhod, unde fu pornit pe corabie în 1599.

El gândeà că acolo să'și închine timpul științii și poeziei, de oarece duceà cu dânsul cea mai scumpă comoară a sa. Dar cei cari îl însoțeau aveau porunci tainice să'l omoare, și pe drum îl strânsură de gât și'l aruncară în mare.

Aceasta fu trista și așa de schimbăcioasa carieră a Domnului înzestrat cu atâtea înalte calități, pe care însă îl răzbună într'un chip îngrozitor fratele său, Mihai Viteazul. Mihnea nu domni de cât șase ani, și fu gonit de Mihai Viteazul, iar domnia trecu astfel în puternica mână a celui mai iubit viteaz, a cărui viață e istorisită aiurea cu luptele și izbândeale sale și cu sfârșitu'i tragic.

Vaillant citează poezii de Petru Cercel, care le făcuse pentru Pugiella. Intre altele următoarea:

Potentissimo Dio del sommo et imo
 Tu che creasti il ciel, la terra, e'l mare,
 Gli angeli de la luce e l'huom di limo,
 Tu che nel ventre vergine incarnare
 Per noi volesti Padre omnipotente.
 E nascere, e morir, c suscitare.
 Fammi con Giobbo paziente e forte,
 Fammi sempre constante al tuo servitio,
 Quel ch'a te piace, o Re de l'alta Corte,
 A me grandisce, a me diletta ancora,
 O sia benigna, o sia contrarie sorte.
 Solo è l'intento mio servir ogn'ora
 L'immensa maestà tua, Padri Santo;
 Chi serva a te tutta la vita honora,
 Ed al fin vola al ciel con festa e canto ¹⁾.

-
- 1). Dumnezeu a tot puternic, peste cele mai înalte
 [până la cele mai din jos,
 Tu care creai cerul, pământul și marea,
 Ingerii luminei, și omul din humă.
 Tu care în pântecul fecioarei fiul tău să ia trup omenesc
 Pentru noi vrei, Tată a tot puternic,
 Și să se nască, și să moară, și să învie,
 Fă-mă ca Iov, răbdător și tare,
 Fă-mă pururea statornic.
 Ceiace ție îți place, o Rege al Inaltei Curți,
 Mie mărește-mi, mie acordă-mi,
 Fie bun, or fie rău,
 Singurul meu gând e să slujesc în fiecare ceas
 Nemărginita ta mărire, Tată sfânt;
 Cine ție slujește întreaga viață 'și-o cinstește,
 Și la sfârșit zboară la cer cu veselie și cântec.
-

CĂDEREA VIDINULUI

Imi comandam pe atunci bateria în Calafat și eram foarte nenorocit că nu eră să trec și eu Dunărea, să mă duc unde ceilalți culegeau lauri. Ne uitam și noi unul la altul, bombardam din când în când, trebuiă să îndurăm multă căldură și ne eră cu atât mai urât, cu cât lupta se încingeă din ce în ce mai aprigă dincolo de Dunăre. Mâncare grozavă așă, iar nu prea aveam. Dacă văzui astfel, scrisei tatei să'mi trimeată trei sute de păpuși de sfoară. Tata se sperie aminteri, și veni de mi-o aduse chiar el și'mi aduse și o pungă ca bani. El își închipuise, Dumnezeu știe ce, și se miră când îl rugai să ție la el banii cu cari tot n'aveam ce face și împărții sfoara la soldați cari îmi fă-

cură numai decât plăși și așa prinserăm sumedenie de pește. Trăirăm astfel împărătește, până ce începù înghețul. Atunci ni se înfundă, isprăvirăm cu bucuria, stomacul ne rămase de multe ori gol și laurii dela Grivița nu ne mai dădeau pace.

La începutul lui Decembrie trimise colonelul un parlamentar peste Dunăre la Izzet-Pașa, comandantul Vidinului. Fui și eu atașat pe lângă el împreună cu marinarii mei,—căci în bateria mea făceau serviciu soldați de marină. Cine nu știe ce vrea să zică să faci un drum peste Dunărea înghețată, nu'și poate închipui cât de greu lucru erà să ne ducem să facem o vizită la Izzet-Pașa.

Ajunserăm pe jos la însula din fața Calafatului umblând pe ghiața cea lucioasă și tare, cu o basma albă ce fâl-fâià și însoțiți de un trâmbițaș. Dar d'abia puserăm piciorul în insulă și iată că de dincolo pornește o salvă de tunuri plouând gloanțe asupra-ne, pe ur-

mă alta și apoi iar încă una. Ne culcarăm la pământ într'un șanț adânc până la genunchi, pe care îl mai adâncirăm, săpându-l cu mâinile, pentru a ne feri, și pe urmă așa, culcați cum eram, dete trâmbițașul semnalul de pace; basmaua fâlfâia și ea pe deasupra șanțului, dar de geaba, căci Turcii slobozeau mereu la tunuri ca și cum biet noi câțiva câți eram am fi vrut să luăm cu asalt Vidinul care nu se predă cu nici un preț. Trimiserăm atunci îndărăt pe un marinar, care merse pe brânci până la Calafat și d'acolo se întoarse tot așa aducând cea mai mare față de masă pe care o putu găsi. Cu dânsa făcurăm semn din toate puterile. În sfârșit focurile încetară, făcură și ei semne și ne dădură răspunsul de primire. Doamne! eră greu din cale afară, să te știi de atâtea luni vrăjmaș, când în totdeauna cu Bulgarii și cu Turcii eram în cea mai strânsă prietenie, și când legăturile și dintr'o parte și dintr'alta fuseseră întotdeauna ade-

vărat prietenești. După ce stăturăm în șanț două ceasuri tremurând de frig, acum trebuià să ne strecurăm printre sloii de gheață păzindu-ne bine să nu pierim. Sloii înconjurau barca cea mică care trozneà, amenințându-ne în fiecare clipă să ne sfărâme în bucăți. Tare ne erà frică să nu ne mănânce și pe noi peștii cum îi mâncasem și noi pe ei.

Dar marinarii nici una nici două, săriră pe sloii de gheață plutitori și începură să'i spargă în bucăți cu topo-rașele de la brâu, și astfel deschiseră loc de trecere pentru barcă. Turcii stăteau grămădiți de partea cealaltă și se uitau cu cel mai viu interes la această trecere primejdioasă; și când ajunserăm în sfârșit la mal, îmbrățișară pe mateloții noștri, și îi sărutară cu drag, le ziseră că sunt viteji, și îi duseră prin toate cafenelele și îi cinstiră cu așa îmbelșugare, în cât drumul la întoarcere fu mai primejdios de cât la venire. A trebuit să așteptăm câtva până să fim primiți de Izzed-Pașa și în tim-

pul acesta ne-a slujit ca tâlmaci un doctor, un om distins care vorbea francezește cu multă eleganță. Izzed-Pașa era un om tânăr încă, și frumos, un asiatic cu pielea oacheșă. El ne primi cu o politeță și mărinimie orientală. Când îi traduse tâlmaciul scrisoarea colonelului nostru prin care îi cerea să predea Vidinul, îi trecu un fulger prin ochi și disprețul îi încrêți buzele o clipă. După aceia răspunse cu cea mai mare liniște:

— Spune colonelului dumitale cum că sunt pus aci de Majestatea Sa Sultanul, și că aici gândesc să stau neclintit. Această sabie am primit-o dela nevasta mea când ne-am despărțit, și i-am jurat că numai atunci când voiu muri îmi va smulge-o cineva din mână.

Peste câteva zile tot doctorul acela însoțit de un ofițer de marină aduse răspunsul în scris al pașei. Eu fusei trimis până la insulă ca să le ies înainte.

Inhămarăm la o sanie șase cai de artilerie bine potcoviți pentru ghiață

și astfel ajunserăm cu bine la insulă.

Eu trebuî, după instrucțiunile ce aveam, să leg la ochi pe parlamentar. El mă rugă dacă s'ar putea să nu-l mai leg, dar înțelese când îi spusei că nu se poate, și se supuse cu răbdare.

O greutate la care nu se gândise nimeni până aci, erà să dobândim o batistă curată, căci pe frigul acela grozav, nu se mai găseà nici apă de băut, necum de spălat; în sfârșit găsirăm și pornirăm înainte pe suprafața netedă, lunecoasă ca oglinda, cât putură caii de iute, cu câte un pluton de călărași înaintea și în urma noastră. Fugeam nebunește. Scosei o clipă legătura dela ochii parlamentarului ca să vază și el priveliștea. El nu mai putù de spaimă, iar de răsuflet d'abia mai răsuflà din pricina vântului înghețat care te tăia de te prăpădeà. Răspunsul în scris al lui Izzed-Pașa erà, bine înțeles, tot atât de hotărâtor ca și cel pe care ni'l dăduse prin viu grai.

Am stat mai multă vreme de vorbă cu

ofițerul de marină și l-am întrebat dacă nu știe ceva mai sigur despre pierderea unui vapor cuirasat, de care mă interesam foarte mult pentru ceva care mă privea în particular.

— Care vapor?

— Podgorița.

— Podgorița? D'apoi vezi bine căți pot da deslușiri bune, căci eu eram comandantul lui.

Eu întinsei urechea; el urmă:

— Am pățit o trădare rușinoasă și în contra tuturor legilor de resbel; au tras asupra noastră cu bombe de artilerie! Nouă puțin ne păsă, pentru că ne eră vaporul cuirasat și bombele lor săreau îndărăt ca alunele. Aceasta s'a întâmplat la șase Noembrie, și la șapte, cum știi, căzù Rahova. Noi încălveam vaporul, căci aveam poruncă să împedicăm asaltul Rahovei, să despresurăm orașul și să tăiem comunicarea cu malul stâng al Dunărei.

— Da, am auzit.

— Mâncam liniștiți și noi și echipa-

giul și ziceam: „Trageți voi, trageți“, când iată ne pomenim cu o ghiulea că zboară pe sus, trece prin punte, ne găurește masa și se afundă în partea de jos a vaporului unde se și sparge. Până să avem timp să răsufăm și să ne uităm unul la altul, apa intră văjiind prin crăpătură; într'un minut Podgorița se cufundă și se îneacă, și împreună cu ea se îneacă și mulți inși, scăpând numai câțiva cu viață între cari eram și eu. Trădare să fi fost... ce să fi fost... nu știu...

Imi scosei chipiul zâmbind:

— Iți sunt cu atât mai recunoscător pentru istorisirea aceasta, cu cât eu sunt născocitorul ghiulelei. Citisem descrierea vaporului, înainte de a plecà dela Toulon, și știam că puntea erà de lemn și necuirasată. Atunci am jurat să fac ce voi face să nu vă îndreptați spre Rahova, și am tras de șaizeci și patru de ori cu tunul. Tocmai când am tras pentru a șaizeci și cincea oară s'a cufundat vaporul sub ochii mei, și gurile

rele au zis că dumneata l'ai înnecat și și nu ghiuleaua mea.

Turcul se uită la mine lung, și când isprăvii îmi dete un pumn în piept, parcă ar fi vrut să mă trântască la pământ, și zise niște cuvinte pe limba lui, care păreau că sunt înjurături. Mi-eră greu să mă stăpânesc, să nu râd.

De oarece aveam prea puțină oaste spre a putea împresura Vidinul, a trebuit să avem răbdare până ce căzu Plevna. După aceia, câteva zile se făcu tăcere adâncă și nu avurăm de fel ce mânca. Intr'o noapte auzim o gălăgie strașnică în apropiere; mă dusei într'acolo să văd ce putea să fie pela două ceasuri și pe frigul acela mare și dau peste câțiva dorobanți cari se înhămaseră în loc de cai la pârghiile pietrei de moară și se învârteau împrejur de măcinau porumb.

— Dar ce faceți acolo?

— Ne măcinăm porumb pentru mă-măligă.

— Dar ce, porumb v'a dat să mâncați ?

— Apoi ce să dea *Curcanilor*?

Gluma aceasta în asemenea momente te înduioșeă.

Nu voi putea uita nici când nopțile de iarnă tăcute, în care numai glasul *Muezinului* care își cântă rugăciunile sus pe minaretul din Vidin, răsună limpede și curat până peste Dunăre.

În sfârșit la 10 Decembrie, primiram știrea cea de mult așteptată despre căderea Plevnei și de aci urmă adevăratul marș fantastic al trupelor noastre spre Vidin, pe un viscol cum numai în Rusia și în România se pomenește, și un frig de douăzeci de grade.

Tot în timpul acela porniră spre Nicopoli prizonierii turci morți de foame, îmbrăcați subțirel, cari presăraseră drumul dela Plevna până în Dunăre cu cadavrele lor. Și când ajunseră în Nicopoli cei zece mii cari mai rămăseseră, nu găsiră de loc pâine până a doua zi.

La nouă Ianuarie împresuram Vi-

dinul și la douăsprezece deterăm un asalt ca să strângem și să întărim cercul de fier. Regimentele al 3-lea și al 5-lea de infanterie luară cu asalt re-duta Smârdan; aceasta a fost una din luptele cele mai crude și mai sânge-roase ale războiului. Aci nu mai încă-pea cruțare. Găsim în reductă patru sute de Turci străpunși de baionete, um-flați, culcați la rând, parcă erau sece-rați. Praveliștea erà îngrozitoare. In aceiași zi începurăm din nou focurile asupra Vidinului și ținură vreme de douăsprezece zile și treisprezece nopți pe un frig de 22—23 de grade. Noi cruțam partea în care se aflau bulgarii și trăgeam tot în cea unde erau Turcii, până ce la optsprezece Ianuarie se ri-dică spre cer o flacăre uriașe. Dădusem foc unei giamii mari, în care erau în-chise toate proviziunile de grâu ale ar-matei. Repede arseră toate casele de prin preujr. Erà o flacăără așa de mare, în cât luminà ca ziua până peste Du-năre în Poiana departe de Vidin cu

douăzeci și doi kilometri, astfel în cât oamenii săriră de prin paturi și strigară: „Arde Poiana!“ Eră un tablou pe care nu'l voi putea uita nici odată: flacăra cea mare lumină zăpada până departe, și oamenii se vedeau toți deslășit, silindu-se neîncetat să stingă focul pentru ca să-l oprească să nu ajungă la locul unde țineau praful de pușcă și care eră aproape de tot și asupra căruia noi trăgeam mereu. Pentru aceasta ne slujirăm de șrapnele care se spărgeau în aer și plouau gloanțe asupra vrăjmașilor. La fiecă detunătură, lumina se făcea mai puternică, flăcără în mijlocul flăcărilor și în același timp se auzeau țipete sfâșietoare de femei și copii. Când murea o companie, Izzet trimetea la moarte alta.

Luna domnea peste toate într'o liniște pacinică și poleia ce nu ardea.

Imi lăsaî mateloții să doarmă cu schimbul; eu unul nu mă mai culcasem de douăsprezece zile; eram așa de obosit în cât adormisem după ce coman-

dasem: „foc“. Pusesem un om să mă deștepte la trebuință zgâlțâindu-mă. Nu mai erà nici demâncare multă: niște pezmeți tari ca piatra și o bucată mare de slănină, care trebuia să ajungă la toți oamenii pe mai multe zile.

Atunci ne ajutarăm în felul următor: frecam pesmeții cu slănină și pe urmă îi vâram în zăpadă pe care o frecam cu mâinile ca s'o topim astfel încât parcă se și muià puțin pezmetul și luà și puțin gust de slănină.

Oamenii mei erau admirabili. Știam eu că puteam să mă bizui pe ei, căci mai fuseseră puși la încercare. Pe când trăgeam din Calafat asupra Vidinului, doi dintre ei încărcau un tun; ridicaseră o ghiulea cu cârlige de fier și tocmai voiau s'o bage în gura tunului când o ghiulea turcească șuerând pe parapet, căzù la un metru și jumătate de parte de noi și se învârti ca o sfârlează urlând și sfârâind. Primejdia erà foarte mare; dacă l'ar fi atins o sin-

gură scânteie, tunul ar zi zburat în aer!

— Marine, strigai eu înspăimântat. Și viteazul soldat se repezì fără să stea o clipă la îndoială și acoperi cu trupul său gaura tunului. Peste o clipă bomba izbucni, ne înfășură și pe el și pe noi în flăcări și fum, dar ca prin minune nu'l atinse nici o spărtură. De când sunt n'am văzut om cu mai mult sânge rece și am făcut să fie decorat.

Totuși, am mai văzut încă unul tot cu sângele rece, dar cu totul într'alt chip. Erà pe vară, arșița erà mare, și Dunărea curgeà ademenitoare la picioarele noastre. Un soldat din călărași se coborî jos de pe mal, se dezbracă și se apucă să și spele hainele. Turcii încep îndată să tragă la focuri în el, dar știi, o adevărată ploaie de gloanțe. Noi îl strigam să se întoarcă înapoi căci nimeni nu îndrăzneà să se scoboare la el unde puteà muri. Parcă erà surd, nici nu întoarse capul; și tocmai ca și cum n'ar fi fost gloanțe ori ca și cum

gloanțele nu l'ar fi putut vătămă întru nimic, el își spală hainele cu nepăsare și apoi le întinse pe iarbă ca să se usuce. Noi iarăși strigarăm să se întoarcă repede. Dar el știți ce făcù? Se aruncă în apă și începù să înoate. Gloanțele șuerau și cădeau în dreapta și în stânga; dar el se pusese pe spate și înotă înainte, se scaldă bine și eși în sfârșit la mal, se îmbracă frumos, fără grăbire, liniștit și plecă fără să se arate câtuși de puțin fudul de fapta'i îndrăzneată.

Vidinul arse patru zile și patru nopți. Locuitorii erau prăpădiți din toate punctele de vedere; un neguțător bătrân își luă inima în dinți și se duse la Izzed-Pașa ca din partea populațiunii. Cunoștea pe pașa foarte bine de când erà mic copil, fusese prieten cu tată-său și se iubiseră mult unul pe altul. Dar când spuse că vine în numele populațiunii deznădăjduite și că cereà predarea cetății, ochii lui Izzed străluciră mai primejdios decât focul.

— Asemenea cerere e ocară pentru mine și pentru toți, și mi pare rău că tocmai dumneata care ești prietenul meu, ai luat asupra ți asemenea sarcină, căci, pentru ca să arăt cum voi primi de aci înainte asemenea cerințe, am să pui să te împuște.

Bătrânul, cu o liniște și supunere turcească, fără să zică un cuvânt de jeluire, stătu lângă un zid unde îl puseră și așteptă ca soldații așezați la rând în fața sa să tragă în el. Când fu să comande Izzed: „foc“, toată lumea căzu la picioarele sale și îl rugă cu umilință să îl cruțe și făgăduiră să îndure orce, numai pe bătrân să nu îl omoare. Și numai așa îl iertă Izzed. Dar nu mai fură multă vreme puși la încercare, căci la douăzeci și două Ianuarie sosi vestea de armistițiu și astfel toată garnizoana trebuì să se retragă. Izzed se rugă să i lase numai calul asupra căruia multe priviri râmuitoare căzuseră, căci eră un armăsar arab de o rară frumusețe. Rugăciunea mult viteazului vrăj-

maș fu îndeplinită și legăturile se făcură iarăși prietenoase ca mai înainte. Soldații noștri ajutară voioși și cu prietenie pe Turci să stingă focul. Eu intrai într'o cafenea turcească, căci nu mai văzusem până atunci. Oamenii își scosese ră ghetele, ședeau pe jos pe rogojini de jur împrejur și fumau și beau cafea neagră. Făcui și eu ca ei, bătui din palme, lăsați să'mi scoată cizmele cele mari de călărie și cerui să'mi aducă cafea și narghilea. Fui curând împresurat de mai mult de cincizeci de Turci, dintre cari mulți vorbeau bine de tot românește; multă lume vorbește românește dincolo de Dunăre, până în Balcani și pe alocurea până la marea Mediterană. Eu spusei că mi-ar plăcea mult să văd casele lor pe dinăuntru. Dar aceasta nu se putea. Nu puteam vedea nici o femeie, casele erau închise ca niște mici întărituri, și peste tot la ferestrele caturilor de sus erau zăbrele; dar după zăbrele se vedeau scânteind și strălucind numai ochi frumoși.

MOȘUL ȘI BABA

Toți le ziceau „moșul și baba“ căci erau așa de bătrâni, în cât nimeni nu mai le știà numele. Erau „moșul și baba“, cei mai bătrâni de pe moșia Mircești a marelui nostru poet Alexandri.

Moșul fusese pe vremuri surugiu vestit. În lunga'i viață își economisise și el două sute de lei și după ce'și însurase feciorul într'un sat depărtat, se însură a doua oară și luă o nevastă care aveà și ea o fată măritată într'un alt sat. Trăiau de mult împreună, și erau așa de bătrâni încât se gârboveau și se cocoșau din ce în ce mai mult. Ii vedeai adesea plimbându-se pe lunca dela Mircești ori colindând prin pădure, unul lângă altul, așezându-se subt câte un copac și bucurându-se de ziua cea

frumoasă, ori vorbind, ori moțâind. Iși duraseră un bordeiaș mic și aveau o pereche de bouleni, mici cât niște măgari și un călușel nițel mai mare decât un câine și erau așa de mulțumiți și fericiți!.. Odată eră p'aci p'aci să se întâmple moșului o nenorocire: Ii dăduse satul să păzească găștele dar el se împiedicase și căzuse cu fața în părâiașul din livadă. Și deoarece eră preă slab și nu se putù ridicà, s'ar fi înneecat săracul dacă nu l-ar fi văzut un om și nu ar fi alergat să-l scape. Numai când își povesteà întâmplările ca surugiu, parcă întinereà; ochii îi sclipeau, toate se însuflețeau în jurul său și i se păreà că e iarăși pe șea cu biciul în mână și fluerând zi și noapte.

El își mai aminteà multe lucruri din istoria țării.

— Cucoane Vasile! ziceà el adesea lui Alexandri, pe mulți Domni și miniștri am mai dus eu!

Intr'o zi moșul se duse la proprietar și zise:

— Cucoane Vasile, o să mă despart de babă.

Peste măsură mirat Alexandri întrebă:

— Dar ce-ți dădù prin gând?... Doar nu te vei fi certat cu ea.

— Nu, dar uite ce e, cucoane Vasile. Ne-am gândit că nu mai avem mult de trăit și că având fiecare câte un copil, or să se certe după moartea noastră pentru moștenire. Și ca să nu se certe, vrem să ne despărțim din vreme.

Și nimic nu putù să-i clinească din hotărârea ce luaseră. Fără zăbavă făcură cum plănuseră. Moșul puse jos cei două sute de lei în aur grămadă, și îi împărți cu baba parte dreaptă: „unul ție, unul mie! Unul ție, unul mie!“, până ce isprăvì. Ii dădù ei o pernă, luă și el una; îi dădù ei o scoarță, luă și el una. Pe urmă îi dete ei amândoi boii și el ținù calul cu căruciorul; pe urmă se duseră la cârciumă ca să-și ia rămas bun dela oamenii cari se strânseseră în jurul lor, și băură ca să se învese-

lească, dar cu toate acestea la urma urmelor plânseră cu toții.

Ei își cerură ertare dela toți, ca nimeni să nu le poarte necaz. În sfârșit porniră la drum și se duseră până la podul de peste Siret. Acolo se mai opriră puținel, se îmbrățișară și plânseră, și pe urmă apucă fiecare pe câte un drum: unul la dreapta și celalt la stânga.

Adesea e mai ușor să iei câte o hotărâre mare de cât să-i înduri urmările. Moșul de când se despărțise de babă se topea de pe picioare de rămăsese ca o umbră de slab.

Când îl întrebai ce mai făcea, zicea:

— Nu mai pot să dorm, de când nu'mi mai simt baba lângă mine.

Și rătăcea de colo până colo fără odihnă și căută mereu ceva, ce nu putea găsi.

Peste opt zile află cum că baba lui e rău bolnavă.

Fără zăbavă înhămă calul la cărucior și porni cât putu calul să-l ducă de re-

pede. Dar când ajunse în sat, tocmai îi ridicau cosciugul. Se duse după ea fără să zică un cuvânt și stătù până o înmormântă, fără să plângă. După aceea se întoarse acasă și se culcă.

A doua zi nu se mai sculă: murise.

Bordeiul atât li se dărâmase, încât abia se mai vedeà trestia învelitoarei. Și Alexandri nu da voie nimănui să se atingă de el.

CĂLUGĂRIȚA

—Sosii tocmai când se înoptă în mânăstirea de maici Agapia, așa de minunat situată. Munții se înălțau în dreapta și în stânga până la cer; brazii vâjiau în ecoul râului, care 'și făcea loc jos, murmurând. În sfârșit zărisem turlele unei biserici strălucind în pădurea întunecoasă. În jurul bisericii erau case cu tinde lungi de lemn de unde porneau spre biserică pe niște lespezi de piatră așezate în formă de raze.

Când auzi zângănitul clopoștelor dela cai, ne ieși înainte maica iconoamă, în mână cu un felinar care îi lumină fața bătrână și zbârcită, și ne pofti bună venire.

Apoi apucă înainte cu legătura de chei, mă duse dealungul tindei de lemn,

prin clădirea tăcută, în care se vedeà ici și colo lunecând repede câte o lumină mică. La capătul tindei, îmi deschise o ușe, aprinse o lumânare în odăița mică și curată ale cărei ziduri erau albe ca zăpada, ca și pernele ce se urcau până în tavan pe un divan, care ziua slujeà de canapea, iar noaptea de pat. În odăiță se mai aflà o mescioară de brad, un scăunel, un fel de cufăr, o oglindă mică, două icoane, și câteva scoarțe. Eu eșii iarăși în tindă, după ce plecà maica iconoamă repede, ca să'mi aducă brânză, pâine și vin. Atunci îmi adusei aminte, că aveam în mânăstire două rude, pe care nu le mai văzusem din copilărie, dar care de sigur își vor aduce aminte de mine.

Intrebai pe maica iconoamă de ele și aflai că erau acolo și că erau să se călugărească în curând.

— Are să fie frumos, îmi zise ea.

Și mă sfătui să stau să văd și eu.

Pe urmă plecà iarăși repede și rămăsei o bucată de vreme prin întuneric,

rezemat de un stâlp al tindei, uitându-mă la curtea tăcută în care numai din timp în timp trecea câte o umbră neagră cu câte o lumină mică în mână și se ducea în biserică, ori pierea în vreuna din chilii. Cugetam la viața ce duceau femeile acolo. Mă gândii la cele două fetițe vesele, fragede, cu care mă jucasem odinioară. Erau să se facă călugărițe. Trebuie să se fi schimbat mult, amândouă. Le chemă Veniamina și Evghenia.

Intunericul se lăsă tot mai des și stelele începeau să scânteieze peste zidurile de munți pe singura bucată de cer ce se putea vedea.

În sfârșit se auziră niște pași; venea maica iconoamă, și la lumina felinarului ce ținea în mână și care tremurâ încoaci și încolo, văzui la spatele ei două fetițe tinere de o frumusețe fermecătoare. Una era ca un trandafir la față și avea trăsături fine, clasice și ochi albaștri strălucitori; cealaltă era oacheșe și palidă, cu ochi mari catifelați, cu

sprâncene negre, cu buze pline. Ea semănă cu o Odaliscă, iar cealaltă cu o Madonă, de și frumusețea lor eră pe jumătate ascunsă cu vălul des și negru.

N'avui vreme multă ca să le admir căci se strecurară pe lângă bătrână și zburară spre mine, mă luară de gât și mă sărutară prietenește strigând:

— Bine ai venit, iubite vere! Ne mai cunoști? Noi te-am fi recunoscut ori când! Eu sunt Veniamina, și uite și Evghenia!... Ce bine ne pare că ai venit!

Le poftii să intre în odaia mea, și maica econoamă spuse că pot să stea puțin la mine.

Cum rămăserăm singuri începură să plângă amândouă.

— Ah! vere! ajută-ne!... Scapă-ne, până ce mai e vreme! Poimâine trebuie să ne călugărim! Tata e fără milă!

— V'a adus de mici copile, aici?

— Da, zise Odalisca, și fără milă ne-a lăsat aci. Am plâns și ne-am rugat în zadar... Când tata și mama s'au urcat în trăsură să plece lăsându-ne aici, noi

ne-am urcat pe roate, ca să nu-i lăsăm să plece fără noi. Dar călugărițele ne-au luat pe sus, mama și-a întors capul, și surugiul a biciuit caii de au pornit. La început ne-am purtat ca niște nebune, dar blânda stariță are mână de fier și voință de oțel și știe căm să potolească spiritele nesupuse.

— Și de ce?... Din pricina păcătoșilor de bani! zise Evghenia.

— Da; fratelui nostru îi trebuia moștenire frumoasă și surorii noastre zestre mare, și pentru că eram prea mulți în familie pe noi ne-a închis în mânăstire.

— Dar eu nu vroi să mă călugăresc!... Și nu mă călugăresc... Să vedem, o să poată să mă silească! strigă Veniamina.

Și ochii ei luminoși scânteiară, pe când o roșeață aprinsă îi acoperi fața. Nările ei subțiri tremurau.

— Vrei să'mi vezi părul, pe care vor să mi-l taie? întrebă ea.

Și cu o mișcare furioasă își smulse vâlul depe cap șiși scutură pe spate

părul care o acoperi până în călcâie, ca o manta de aur.

Eu rămăsei uimit și inima începù să'mi bată cu putere, pe când lacrimi mari curgeau din ochii catifelați ai Evgheniei, fără a-i roși, ceia ce dete frumuseței ei un farmec nemai văzut.

— Dar ce pot eu să fac, bietele de voi! Nici măcar nu pot luà de soție pe una din voi, pentru că suntem veri, și n'am găsi nici un preot care să ne cunune!... Am să vorbesc cu tatăl și frațele vostru!

— Tata nu ne iubește și n'are inimă, și pe fratele nostru îl cunoaștem, n'are să ne ajute cu nimic, zise Veniamina cu amărăciune.

— Interesul lui e să ne închidă, pentru ca să'i rămână lui toată averea părinților noștri, zise Evghenia! Și nu știu cum mai vorbește Veniamina. Toate sunt în zadar!...

Vorbirăm mai mult împreună, și de oarece eram câteși trei tineri, ne înveselirăm iarăși, ne aduserăm aminte

de nebuniile ce făceam când eram copii și râserăm. Și pe urmă ele plânseră iarăși, pentru că toate trecuseră, și acum trebuiau să se facă călugărițe, să se prefacă că se roagă cu sfințenie, și pe urmă să se certe ca toate femeile de rând.

— Când vom fi călugărițe, o să avem mai multă libertate, zise Evghenia.

— Frumoasă libertate, când ești legată pe vecie... Pe vecie, vere!... Știi tu ce însemnează aceasta? Numai moartea ne va scăpa.

Maica iconoamă venea. Veniamina își acoperi repede capul.

— Dela miezul nopții până la două suntem în biserică... Vii?

Și rămăsei singur cu gândurile mele.

Auzisem într'adevăr adesea ori că eră obicei de închideau în mânăstiri pe fete când erau prea multe la părinți dar eră cu totul altceva să vezi aceasta cu ochii.

Mă întinsei în pat, ca să mă odih-

nesc puțin de drum, dar nu putui a-adormi.

Cine voește să cunoască întreaga poezie a unei mânăstiri românești, trebuie să o vadă noaptea.

La miezul nopți se auzi toaca bătând.

Aceasta este o rămășiță de pe timpurile Turcilor, când nu erà voie să sune clopotele.

O călugăriță în manta lungă și largă ocolește cu pas măsurat biserica. Ea ține în mână o scândură subțire, pe care o bate cu un ciocan de lemn, scoțând deosebite tonuri după poziția lemnului astfel încât se produce o melodie în toată forma, o melodie care te mișcă puternic. După ce înconjoară biserica de trei ori, începe tragerea clopotelor, care sună în noaptea liniștită, și se aude apoi răsunând în munți. Eu eșisem de mult afară în tindă și vedeam schimbarea ce luà biserica și cum la cele dintâi sunete de clopote toate se înviorau împrejur.

Toate ușile se deschiseră, tindele și

lespezile de piatră se umplură de forme negre și biserica se luminează pe dinăuntru. Curând pe urmă răsună și un cor mare de voci.

Când intrai în biserică văzui întâi numai pe Veniamina, care sta plecată înainte în strană cu lumânarea în mână, și cânta uitându-se pe o carte mare. Ea era foarte galbenă; profilul ei luminat tare, era admirabil și mișcarea buzelor, când se deschideau ca să cânte, era fermecătoare.

Imi plimbai pretutindeni privirile și văzui în scaunul ei pe stariță, o femeie impunătoare cu trăsături accentuate și privirea de vultur, care într'adevăr părea potrivită să facă să tremure cele câteva sute de călugărițe și să le silească să se supuie cu totul.

Cele două ceasuri de cântece în mijlocul nopții nu mi părură lungi din pricină că mă țineam robit studiul atâtor capete ce se mișcau în lumina slabă a lumânărilor de ceară și a vecinicilor candelă, capete care unele erau pline

încă de gânduri și patimi pământești, altele evlavioase peste măsură, iar altele cu judecata dusă.

Intr'una din strane se află chipul de Madonă, în cealaltă Odalisca, amândouă așa de frumoase și așa de nenocite.

Aș fi putut să stau astfel până la ziuă, și îmi părù rău când auzii trăgând clopotele pentru sfârșitul slujbei.

A doua zi, veniră părinții tinerelor fete și fratele lor. Le vorbii cât putui mai cu elocință, dar toate fură în zadar. Mama erà o femeie slabă, care nu știà decât să ofteze și să plângă, tatăl lor erà un om aspru și fiul un mojiç.

Nu mai văzui pe cele două surori căci fură ținute închise și trebuiră să postească toată ziua.

Ele atât se rugară ca să aibe o întrevorbire cu tatăl lor, în cât în cele din urmă se înduplecă și el și cerù să le aducă. Sfârșite de foame și de plâns, ele se aruncară la picioarele lui și se rugară cu umilință să le cruțe.

Dar de oarece rămase neînduplecat, Veniamina se sculă de jos și i spuse curat că n'are să o poată silii să se facă călugăriță nici o putere de pe lume,— chiar de ar lăsa-o să moară de foame.

Tatăl eră un om foarte iute; sângele i se urcă într'atâta la cap, în cât ochii îi ieșiră din orbite și plecă din odaie cu un gest amenințător.

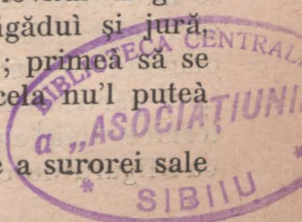
Peste câtăva vreme se întoarse cu un bici în mână și porunci fiului său să și biciuească surorile de față cu el, până ce vor făgădui supunere.

Evghenia apucă tremurând în brațe genuchii tatălui și fratelui ei și se rugă s'o cruțe de pedeapsă. Dar cine o ascultă?

Veniamina stă cu brațele încrucișate și nu zicea o vorbă.

Chiar dela cele dintâi lovituri Evghenia, fiind mai slabă, făgădui și jură, să facă tot ce-i vor cere; primea să se jertfească dar chinul acela nu'l putea suferi.

Privirea disprețuitoare a surorii sale

o pedepsi pentru slăbiciunea ei. Veniamina se lăisă s'o biciuească, fără să plângă, ea erà hotărâtă, să lase s'o bată până ce o omorî-o, astfel că tatăl trebuì el însuși să zică fiului său să înceteze.

Dimineața biserica erà înțesată de lume. Episcopul venise și fù primit cu mari onoruri. Mie îmi zvâcneà inima, parcă ar fi fost să văz moartea cuiva. Ușa bisericeii se deschise deodată și sub strălucitoarea lumină a lumânărilor se iviră amândouă fetele cele frumoase, galbene la față parcă ar fi fost moarte, îmbrăcate numai cu o cămașă de lână, lungă, albă, fără încălțăminte, cu părul lor minunat despletit pentru cea din urmă oară.

Evghenia își împreunase mâinile și se uită spre cer ca o Magdalenă; ea se află între două călugărițe bătrâne. Veniamina cu pumnii încleștați se împotrivi până la sfârșit. Două călugărițe puternice, una cu un nas adus, cealaltă cu o figură de câine mops, o apucaseră

de amândouă brațele și o târără până la altar, unde amândouă surorile fură culcate una lângă alta cu fața pe niște lespezi. Călugărițele le acoperiră cu niște mantale albe, care mi se părură că seamănă cu aripile păsărilor răpitoare, și episcopul le citi rugăciuni de morți. Pe urmă le puseră să se ridice în genunchi și le întrebă de trei ori, dacă se făceau călugărițe de bună voie? Veniamina tăcu într'una; Evghenia șopti „da“.

Atunci episcopul luă niște foarfeci mari, de aur, și peste o clipă părul lor zăcea pe pământ, al uneia ca niște znopi de aur, al celeilalte ca niște pene de corb.

Un singur suspin ieși din pieptul Veniaminei, pe când Evghenia începuse să plângă cu hohot. Dar plânsetul le fù înăbușit cu cântece și rugăciuni, căci nu treibuiă nimeni să știe că fuseseră călugărite cu sila; nu mai eră voie.

Pe urmă începuse investmântarea. Fie-

care bucată fu sfințită, bine-cuvântată și pusă pe ele însoțită de rugăciuni.

Pe urmă așezară două icoane mari pe niște vâluri de dantelă pe care trebuiau să le ție ele cu o mână iar în cealaltă mână să ție câte o lumânare. Așa trebuiau să stea două ceasuri, și lumea, care sărută icoanele, întrebă:

— Cum te cheamă?

și ele trebuiau să răspundă:

— Veniamina, păcătoasa... Evghenia, păcătoasa.

Dar veniamina cu răspundeà nimic.

Ea sta ca o statuie și se uită către cer, pe când Evghenia ținea ochii plecați și răspundeà șoptind.

Eu rămăsei ascuns în întunericul bisericeii, pe când ieșeau. Pe urmă mă apropiai de surori, sărutai icoanele și șoptii:

— Fiți bărbate și Dumnezeu nu vă va lăsa!

Ele nu se mișcară, ca și cum n'ar fi auzit nimic. Eu rămăsei, până ce auzii afară pe surugiu pleznind din bici și

zângănitul clopotelor dela cai cari așteptau gata. Mă mai oprii odată la ușe și mă mai uitai cu o ultimă lungă privire la nenorocitele surori.

Astăzi mănăstirile sunt secularizate. Înainte de patruzeci ani n'are nimeni voie să se facă călugăr sau călugăriță, averile cele mari sunt risipite; nu se mai găsesc martire ca acestea dar tot de odată a pierit și suflarea de poezie a mănăstirilor, pentru că elementul dramatic lipsește și nu mai sunt la mănăstiri frumuseți care să miște inima călătorilor.

Pe vremea aceia eram foarte mâhnit și căutam în poezii mângâiere și uitare, când gândul la cele două ființe din biserică îmi fură somnul.

Veniamina, care s'a împotrivit cu atâta energie, a dus o viață model. Sora pentru care fusese jertfită și care eră mai puțin frumoasă și mai puțin înzestrată de natură de cât dânsa, fu foarte nenorocită în căsătorie și și pierdù toată averea. Și Veniamina o luă lângă dânsa

și îi crescù copiii, ca și cum ar fi fost ai ei.

Părinții, cari le zidiseră o casă, veneau să'și vadă fetele și le cereau iertare că fuseseră așa de fără milă cu ele și le nimiciseră viața. Dar Veniamina eră fiica cea mai supusă și mai bună.

Astăzi părul îi e alb ca zăpada, dar e tot frumoasă și pe față i se citește o liniște sufletească nespusă.

Și-a dus viața fără să se plângă, cu bărbăție.

JIANU ¹⁾

În teatrul din Craiova, o babă bătrână urmează cu ochi scânteietori fiecare mișcare de pe scenă. Adesea ochii ei negri ca tăciunii se umplu de lacrimi, care curg în jos pe obrazii veștejiți, fără să se bage de seamă, și din pieptul ei izbucnește oftat peste oftat. Un domn tânăr care stă lângă ea, nici nu se mai uită pe scenă, căci mult mai frumoasă e drama care se joacă pe fața care suferă lângă dânsul.

Piesa e rău făcută, dar place foarte mult și de câte ori se joacă sala e plină; se numește: *Jianu, căpitan de haiduci*.

Jianu e un boier mic din Caracal, oraș roman pe calea lui Traian. Inima

1) Extras din „Calendarul Bibliotecii pentru toți”.

lui e plină de mânie în potrive Gre-cilor, cari au copleșit țara ca lăcustele și o sug ca lipitorile. Domnul, un grec din Fanar, care a luat locul celui alt domn — tot grec ca și dânsul — prin bani și corupție, și pe care și pe el îl sapă vre-un altul la Constantinopol, lasă pe oamenii săi să facă și să dreagă ce voiesc. Boierilor bătrâni le luă avu-tul și'l dădeă grecilor; pe fetele care moșteneau averi dela părinți, le mărită cu sila după greci; pe țărani îi jefuiă până ce nu le rămâneă nici cenușe pe vatră. Nevoia și desnădejdea erau mari în țară și întărătarea se măreă din zi în zi. Nu eră nici drept, nici dreptate, nici încredere, nici stăpânire liniștită. Cel care se târă mai bine se ridică mai sus, se înălță în slujbe și dregătorii mai mari, și ajungeă mare și puternic.

Văzând aceste nenorociri, inima lui Iancu Jianu fu cuprinsă de durere pen-tru țara lui vândută și pierdută. Iși dăruî tot avutul țăranilor săraci și de oarece nu eră Domn și nici oaste nu

avea, se puse în capul unei cete de peste șaizeci de inși și se făcu căpitan de haiduci. Cutreierară cu toții țara arzând și prădând, pustiiră toate proprietățile pe care le țineau grecii și din prăzile ce luau, dădeau țăranilor și săracilor și făceau dreptate cum îi tăia capul. Iată de ce a rămas Jianu o adevărată figură de erou a cărei apariție pe scenă face pe public să aplaude din răspuțeri.

Tot în această piesă îl vedem năvălind asupra proprietarilor cari stăpânesc pe nedrept, și pe urmă pierind ca și cum l'ar fi înghițit pământul, și ieșind iarăși la iveală departe, cu cine știe câte poștii, de te face să crezi că e vre-o vrăjitoare la mijloc. Il vezi în toate părțile în același timp; îl auzi înjurând și bine-cuvântând în același timp, și fețele nu se gândesc de cât la Jianu și nu'l visează de cât pe Jianu. Căci el mai este și cântăreț și poet desăvârșit care le face să le salte inima de cântecele sale. Chiar și în teatru li se bate inima, când apare el în manta albă, cu căciula de

blană, înaltă, albă, cu brâul lat, încărcat cu arme, cu opinci, și cu părul negru ca corbul și fâlfâind.

Ochii săi sunt adânci sub niște sprâncene dese, dinții îi sclipesc sub mustața groasă, și stăpânește pe toți îndrăciții lui de oameni cu o privire, cu un semn din mână. Dar vine o vreme când treburile merg rău;—și bătrâna începe să tremure din tot corpul—Jianu e prins și dus înaintea lui Vodă Caragea cu mâinile legate la spate. Acolo e supus la un interogator scurt și aspru și osândit la ștreang. — Bătrâna tremură și mai tare. — Se înalță spânzurătoarea tocmai în fața palatului domnesc, și prin mulțimea tăcută, care nu îndrăznește să'și arate ura, eroul și binefăcătorul e dus până la scară. Jianu vrea tocmai să pue picioarele pe dânsa, când călăul îl ține pe loc, îi pune ștreangul pe după gât și strigă cu vocea tare:

— După legea noastră, acela care se însoară sub spânzurătoare este ertat! Vrea vr'o fată ori vre-o văduvă să ia pe omul ăsta osândit, de bărbat?

De jur împrejur o tăcere adâncă. Ochii fulgerători ai lui Jianu străbat mulțimea, și o cută disprețuitoare se ivește împrejurul buzelor sale. Dar iată că porțile palatului se deschid, și pe trepte se coboară în strălucitoare frumusețe a tinereții, îmbrăcată în vestminte bogate, Sultana cea cu ochii negri, favorita Doamnei și a întregii Curți. Ea se strecoară printre mulțime, ca o vedenie luminoasă. Nu se aude nici un zgomot căci toți se uită la fata cea drăgălașe ținându'și răsuflarea.

Ea însă nu-și aruncă ochii nici în dreapta, nici în stânga; se duce drept spre Jianu, pune mâna pe umărul lui și zice cu glas tare:

— Iau eu de bărbat pe Iancu Jianu!

De odată izbucnesc țipete de bucurie pe scenă și un țipăt în sală scos de bătrâna care a apucat scaunul din fața ei cu amândouă mâinile, și cu corpul întins și cu lacrămile curgându-i șiroi se uită țintă pe scenă.

Atunci domnul cel tânăr de lângă ea o întreabă încet:

— L'ai cunoscut pe Jianu?

— Eu? Apoi eu sunt Sultana, nevasta lui! Ah! Doamne! Cât doream să văd piesa asta; dar mai că erà să'mi vie leșin.

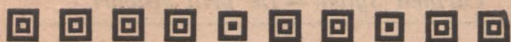
Tânărul dădù brațul bătrânei, și ieși cu ea care îi istorisì multe, despre vremea aceia, când se luptase cu dânsa însăși, căci credeà că e păcat să iubească în taină pe vrăjmașul Domnului ei. Dar nu puteà să nu se gândească la dânsul, și când a auzit chemarea, s'a coborât parcă ar fi tras'o cu lanțurile într'acolo.

— Și ce fericită am fost cu Iancu al meu! urmă ea a zice sfârșindu'și istoria; vino de'l vezi!

Tânărul se duse și găsi un boier în haina'i lungă cu blană pe margine, vesel și bun la inimă. Erà ales în fiecare an sub-prefect—căci sub-prefecții de pe atuncea se alegeau de boieri dintre ei.

La el în plasă domneà în totdeauna cea mai mare rânduială. Nu găseai nici hoț, nici haiduc,—de prietenie sau de frică, nu se puteà ști. Se știe numai că stătù multă vreme în slujbă și dregătorii și rămase tot atât de popular cât fusese și ca haiduc iar cântecele lui se mai cântă și astăzi peste cincizeci de ani mereu și iar mereu.

... et de la place de la ...
 ... de la ...
 ... de la ...
 ... de la ...
 ... de la ...
 ... de la ...
 ... de la ...
 ... de la ...

ROBII

Mama Gafița sau Gahița, cum îi ziceau, îngrijea de casa noastră cu multă judecată. Mama avea o încredere oarbă și fără margini într'însa. Ea era însărcinată să dea de lucru celorlalte slugi și tot ea răsplătea ori pedepsea pe robi, fie bărbați, fie femei. Toți erau supuși, și bucătăria și pivnița, rufăria și grădina erau sub grija ei. Când noi copiii eram bolnavi, dânsa era cel dintâi doctor, și cu niște leacuri băbești foarte vechi și foarte încercate ne scăpase de mai multe ori viața.

În ochii noștri meșteșugul cel mai de căpetenie era facerea dulcețurilor; căci într'o casă românească joacă mare rol dulceața, de oarece nu bea nimeni

un pahar de apă, fără să ia o linguriță de dulceață. Pe dată ce sosește câte o vizită, se ivește tava cu dulceață de cireși, de caise, de căpșuni, de coaje de lămâie, de coji de portocale tăiate subțiri, de struguri, de foi de trandafiri, de micșunele; și pe urmă șerbetul cel bun, tare ca alifia și cu un gust ales—ca cea mai fină înghețată—de trandafiri, de zmeură, într'un cuvânt, de tot ce se găsește parfumat și gustos. Și facerea lor e mândria ori cărei gospodine române.

Robii erau, firește, în totdeauna țigani, ei erau de pe moșie; se luau dela părinți cei mai frumoși copii, cu bună voe ori chiar cu sila și apoi erau dați în grija mamei Gafiții,—cei cari erau să slujească în casă.

Printre cele cinci ori șase țigănci frumoase cea care le întrecea pe toate, era Casandra. Pielea îi era așa de albă în cât nu puteai crede că este țigancă curată, și avea niște ochi negri de forma migdalei, cari puteau să te facă să

visezi; trăsurile îi erau de o finețe rară, părul strălucitor și negru ca pana corbului, dinții ca fildeșul, buzele roșii, mâinile și picioarele răpitor de frumoase și o statură cum numai țiganii au adus din patria lor indiană: șolduri înguste, talia subțire ca o trestie, mlădioasă și plină de farmec când se mișcă.

Pe moșia noastră aveam și lăutari în fruntea cărora eră un țigan tânăr, frumos ca o icoană, pe care îl chemă Didică. El cântă cu vioara și din gură, pe când ceilalți îl acompaniau cu cobza, cu țambala și cu flautul. Semănă cu *Rapsozii*: năSCOCEÀ hore și cântece pentru care făcèa din capul lui cuvinte și muzică.

Talentul lui eră așà de mare în cât eră chemat pretutindeni și de multe ori trebuiam să'i dăm voe să se ducă la Iași și la alte moșii.

El văzuse pe frumoasa Casandra și se amoretase de dânsa nebun. Casandra aveà și ea inimă, cu toate că eră

țigancă, și o dete fermecătorului cântăreț.

Când cântă, el își pironează focul ochilor într'ai ei până ce simțea fiori.

Când jucă dânsa, el se întorcea cu vioara după ea, și când îi rămânea câștig niscai bani îi cumpăra mărgele și cercei. În sfârșit într'o zi merse la mama Gafița și o rugă să i-o dea de nevastă. Dar mama Gafița, înțeleapta îngrijitoare a casei noastre, hotărâse într'alt fel.

— Ce fel, unui cântăreț pribeag să dau eu pe Casandra?... Unui om care când e aici, când la Iași, când la alții, care nu stă niciodată la dânsul acasă?

Și spuse Casandrii că nu se putea să o dea după Didică și că a și vorbit cu cuconița, care vrea să o vadă în totdeauna în casă, căci o plăcea.

— Cum să te dau eu unui lăutar călător? urmă ea. Ție ți-am ales un bărbat frumos, cinstit, bun, pe Costache bucătarul nostru, și pe dânsul ai să'l ei și nu pe altul. I-am spus, și el mi-a sărutat

fusta și mâna de bucurie și mi-a mulțumit. Casandra se rugă și plânse de geaba, și tot în zadar Didică rugă fierbinte pe mama Gafița să meargă la cuconița și să-i spună că ei se iubesc mult, și să-i fie milă și de dânșii.

Mama Gafița se făcù că se duce să vorbească cu cucoana, dar nu-i spuse o vorbă.

Casandra însă întoarse spatele bucătarului Costache și nici că vru să știe de dânsul. El se duse și se plânse la mama Gafița. Și Casandra fu dojenită cu vorbe părintești, cum erà obiceiul în vechime, până ce mă întorsei din Franța cu idei noi și cu creșterea occidentală. Atunci văzui pe nevasta vizitiului nostru Stoica, biciuită și mă dusei la mama, și îi spusei curat că plec din casă, dacă s'or mai întâmplà asemenea lucruri.

A doua zi mă chemă tata și'mi zise:

— Ce sunt ideile astea noi, pe care le-ai adus cu tine? Nu știi că țiganul nebătut e ca moara neferecată? Cum ai vrea tu să te știe de frică altfel?

— Mai bine liberează-i, tată!

În seara aceea Casandra stă sub un nuc în câmp, cu Didică lângă dânsa, rezemați amândoi de trunchiul pomului și plângeau și suspinau fără încetare.

— Didică, zise dânsa, mă bat la Curte de mă omoară că nu mă despart de tine! Dar eu te iubesc, Didică, te iubesc ca sufletul meu!

Didică scrâșni din dinți, cuprinse în brațe pe fata care plângea și o strânse cu patimă la piept. Durerea lui eră ne-spusă și rătăci toată noaptea fără odihnă, când oprindu-se pe marginea gârlei și pironindu-și ochii într'însa, când tăvălindu-se prin iarbă. Iar în pieptul său mugea desnădejdea că nu e liber, și că trebuiă să treacă alături de fericire, el care părea că trăiește ca să facă fericirea și veselia tuturilor oamenilor.

Amară viață... amară!...

Și bietul țigan ură pe toată lumea.

Peste două zile se făcù nunta Casandrei cu bucătarul Costache. Dânsa, care râdea într'una, acum eră așa de posomo-

rătă în cât toți se mirau de ea, și mai mult de cât toți se miră mama.

Didică mai veni odată la mama Gafița și o rugă și iar o rugă și îi căzù în genuchi să aducă alți lăutari și să'l cruțe pe el barim de astă singură dată, căci nu erà în stare să cânte la nunta Casandrei.

Dar mama Gafița ce ziceà, erà bun zis; Didică trebuià să cânte și nu altul, căci ce erà să zică cucoana și boierul!... Ce are să zică boierul, când o auzi că Didică nu vrea să cânte?

Didică plânse și gemù, și iar plânse și gemù. In dimineața zilei de nuntă, erà galben ca moartea și cu ochii în fundul capului. Dar când începù să cânte, cântă ca nici odată. Casandra trebui după drept și obicei să joace cu bărbatu-său de dimineață până seara. Ea se uită la Didică numai o singură dată tocmai când se uită și el la ea. Și în acea singură privire își luară rămas bun de veci. In colo, Casandra jucă cu grația ei obicinuită, dar așa de rece

și de liniștită în cât parcă se mișcă o statuie de piatră; numai ceilalți jucau de nu mai puteau, transportați de cântecul nebun al lui Didică.

Când se înseră, Costake luă cu dânsul pe tînăra'i soție, spuindu'i multe glume; ea însă nici nu zâmbi măcar o dată. Atunci Didică făcù semn unei alte țigănci frumoase, pe care o chemă Smaranda, se făcù nevăzut cu dânsa noaptea și din ceasul acela nimeni n'a mai auzit de el.

Cassandra rămase soția lui Costache, fu totdeauna serioasă, făcù copii, dar bucuria îi pierise pentru vecie. Ea erà marea favorită a mamei, căci își făcea treaba conștiincios, și nimeni nu știu vreo dată cugetările, pe care le ascundeau ochii ei mari, serioși și buzele ei tăcute.

NUVELE ȘI SCHIȚE

Din literatura română

- 698 **Brătescu Voinesti.** — *Neamul Udreștilor. Puiul și alte nuvele.* . . . —.30
- 234—35 **Sadoveanu M.** — *Povestiri de sărbători.* —.60
- 12 **Demetrescu Mihail.** — *Lache Buturugă, etc.* . . . —.30
- 305—6 **Gane N.** — *Nuvele. Vol. I.* . . . —.60
- 353—4 — *Volumul II.* . . . —.60
- 355—6 — *Volumul III.* . . . —.60
- 6 **Vlahuță Al.** — *Icoane șterse. Tipuri și subiecte din cele mai mișcătoare.* —.30
- 319 — *Nuvele. De-a baba oarba, Amintiri etc.* . . . —.30
- 51, 57, 59 *Din goana vieții. Scene rupte din viață. Minunate profiluri în versuri.* —.90
- 316 *Din durerile lumii. Subiectul de o nespusă tristețe înduioșează și pe cei mai tari.* . . . —.30
- 13 **Zamfirescu Duiliu.** — *Nuvele romane.* —.30
- 678—79 — *Lydda. Nuvele Romane.* . . . —.60
- 680 — *Furfanțo. Trei nuvele.* . . . —.30
- 278—9 **Eminescu Mihail.** — *Povești și Nuvele.* —.60
- 7 **Carmen Sylva.** — *De prin veacuri I.* —.30
- 40 — *Volumul II.* . . . —.30
- 223 — *O rugăciune.* . . . —.30
- 58 **Caragiale I. L.** — *Schițe ușoare.* . . . —.30
- 121—22 — *Notițe și fragmente.* . . . —.60
- 337—38 **Negruzzi.** — *Proză. Din păcatele tineretelor.* . . . —.60
- 292 **Gârleanu E.** — *Odată. Schițe și nuvele.* —.30
- 300 **Basarabescu.** *Norocul. Schițe și nuvele.* —.30
- 254 **Cazaban.** — *Departee de oraș.* . . . —.30
- 401 **Coșoi H.** — *Poveștile râului.* . . . —.30
- 18 **Ranetti George.** — *Schițe vesele.* . . . —.30

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

18	Teleor D. —	<i>Schițe umoristice.</i>	. . .	—30
115	—	<i>Alte schițe umoristice.</i>	. . .	—30
61	Rosetti Max. —	<i>Trotuarul Bucureștilor.</i>		—30
118	Vasile Popp. —	<i>Fleacuri. Amintiri du-</i>		
		<i>ioase.</i>	. . .	—30
293	Schițe.		. . .	—30
437	—	<i>Din ocna vieții.</i>	. . .	—30
491	Minulescu I. —	<i>Casa cu geamuri por-</i>		
		<i>tocalii.</i>	. . .	—30
366	Hârsu Lia. —	<i>Schițe.</i>	. . .	—30
301	Doinaru Al. —	<i>Aventurile unui volum</i>		
		<i>de poezii și alte schițe.</i>	. . .	—30
539—40	Rădulescu Niger. —	<i>La gura văiei.</i>		—60
345	—	<i>Căpitan Ropotă.</i>	. . .	—30
256	Nora A. —	<i>Clipe trăite.</i>	. . .	—30
531	Lucian Bolcaș. —	<i>Năvăliri barbare.</i>		—30
544	Dunăreanu N. —	<i>Nuvele și schițe.</i>	. . .	—30
557—58	Gorun Ioan. —	<i>Alb și Negru.</i>	. . .	—60
567	Ion Pop Reteganul. —	<i>Nuvele.</i>	. . .	—30
571	Pora N. —	<i>Din alte vremuri.</i>	. . .	—30
575	Chiru Nanov. —	<i>Păcate vechi. Nuvele</i>		
		<i>și schițe.</i>	. . .	—30
588	Caselli D. —	<i>Fecioara dela Argeș.</i>	. . .	—30
614	Millian Gh. —	<i>Puternicul. Schițe și</i>		
		<i>nuvele.</i>	. . .	—30
613	Lungianu M. —	<i>Icoane din popor.</i>		—30
60	Traian Demetrescu. —	<i>Intim.</i>	. . .	—30
536	Beldiceanu. —	<i>Povestiri mărunte.</i>	. . .	—30
504—5	Grigorovița Em. —	<i>Povești răslețe.</i>	. . .	—60
561	Adam Ion. —	<i>Din viață. Povestiri.</i>	. . .	—30
554—55	Bacalbașa A. —	<i>Moș Teacă. Viață din</i>		
		<i>cazarmă.</i>	. . .	—60
23—24	Popovici Bănățeanu. —	<i>Din viața me-</i>		
		<i>seriașilor.</i>	. . .	—60
703	L. Negruzzi. —	<i>Serghie Pavlov.</i>	. . .	—30
709	A. Cazaban. —	<i>Oameni cum se cade.</i>	. . .	—30

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

711	D. Anghel. — <i>Triumful vieții.</i> . . .	—30
732—33	L. Daus. — <i>Satana.</i>	—60
754	I. Salvici. — <i>Puișorii.</i>	—30
79—780	Tr. Demetrescu. — <i>Privești din viață.</i>	—60
786	D. Pătrăscu. — <i>Ce cere publicul dela un deputat.</i>	—30
707	Sp. Popescu. — <i>Din povestirile unui vânător de lupi.</i>	—30
771	Alexandrescu Dorna — <i>Popasuri.</i>	—30
800	Edg. Aslan. — <i>Marieta.</i>	—30
801	Ranetti. — <i>Matache Pisălog.</i>	—30
722—23	Bălănescu Danubian. <i>Din largul mării.</i>	—60
824	Fulmen. — <i>Scrisori de femei.</i>	—30
825	Demetrius. — <i>Puterea farmecelor.</i>	—30
826	Nemțeanu. — <i>Povestea unei idile.</i>	—30
840	M. Lungeanu. — <i>Postelnicul cumpănă.</i>	—30
845	H. Lecca. — <i>Crângi.</i>	—30
856	C. Sylva. — <i>Poveștile unei regine.</i>	—30
860	I. Agârbiceanu. — <i>Datoria.</i>	—30
870	D. Anghel. — <i>Steluța.</i>	—30
872	I. Adam. — <i>Glume țărănești.</i>	—30
844	I. Gorun. — <i>Știi Românește.</i>	—30

SNOAVE, ANECDOTE ȘI GHICITORI

809	I. Adam. — <i>Glume țărănești.</i>	—30
694	Baică E. — <i>Palavre și anecdote.</i>	—30
485	Bilciurescu V. — <i>Snoave verificate.</i>	—30
625	Caraivan Virgil. — <i>Snoave.</i>	—30
70	Dulfu P. — <i>Legenda Țiganilor.</i>	—30
201	Speranță Th. — <i>Anecdote împănate.</i>	—30
626	— <i>Anecdote măriate.</i>	—30
35	Stănescu D. — <i>La gura sobei. Snoave și basme.</i>	—30
701	Tuțescu — <i>Din văi și vâlcele.</i>	—30
76	T. Pamfile. — <i>Culegere de ghicitori.</i>	—30

EDUCAȚIE

- 4—5 **Spencer .H** — *Despre educație. Regulele cele mai însemnate ale artei pedagogice.* —.60
- 537—38 **Compayré G.**—*Herbart și educațiunea prin instrucțiune. Pedagogia intelectuală, culturală și morală, etc.* —.60
- 54 **Bourde P.** — *Patriotul. Idei nobile și sfaturi înțelepte pentru educația patriotică a tinerimei.* —.30
- 160—61 **Rosseti D. R. (Max)** *Povețe către săteni. Sfaturi prețioase pentru educația socială a țărănimii.* —.60
- 385—87 **Buna cuviință sau Cum să se poarte omul, în toate ocaziunile vieții.** Un volum de peste 300 pagini conținând regulile de bună cuviință ale frumoseilor purtări și ale etichetei. —.90
- 346 **Edmondo de Amicis.** — *Pentru copii. Cuvântări adresate copiilor, pline de observațiuni minunate și de simțiri alese.* —.30
- 753 **Pr. N. Georgescu.** — *Este folositoare religia creștină.* —.30
- 764—65 **Feuchtersleben.** — *Higiena sufletului.*
- 768—69 **G. Compayré.** — *Pestaliozii și educația elementară.* —.60
- 770—71 **Em. Kant.** — *Pedagogia.* —.60
- 787—788 **G. Aslan.** — *Educația prin sine însuși.* —.60
- 835 **Oproiu.** — *Greșelile părinților în educația copiilor.* —.30
- 823—28 **Carmen Sylva.** — *Cuvinte sufletești.* —.60

TIPOGRAFIA „CULTURA“, SOC. COLECTIVĂ

București. — Strada Câmpineanu, 15

AMERICAN COLLEGE OF PHYSICIAN ASSISTANTS
1910-1911

SCHIȚE DIN VIAȚA COPIILOR

- 426-29 **Edmondo de Amicis.** — *Cuore.* Inimă de copil. În această care se povestește în icoane induișetoare și de toată frumusețea un întreg an școlar al unui băiețuș din clasele primare. E o pevestire, aproape zilnică, a multor întâmplări, ivite, vreme de un an, în viața micului școlar, din care autorul — unul din cei mai mari scriitori naționali ai Italiei — face să respire dragostea de neam, de steag, de credință strămoșească, iubirea aproapei, dragoste și respect către părinți și bătrâni, alinarea durerilor celor suferinzi, etc. Un volum de peste 400 pagini, cu 60 ilustrațiuni. 1.20
- 479 **Vasile Pop.** — *De dragul celor mici.* Copilul milos, Doi prieteni, Prințisorul, etc. —.30
- 53 **Wildenbruch.** — *Lacrime de copil.* Poveste mișcătoare, coprinzând admirabile observațiuni asupra psihologiei copiilor. —.30
- 659 *Invidia.* Roman din viața copiilor în care se biciuește patima pisei. —.30
- 32-33 **Creangă I.** — *Amintiri din copilărie.* —.30
- 747-48 **Burnett.** — *Micul lord.* Roman. O capodoperă a literaturii universale din care respiră cele mai înalte îndemnuri morale. —.60

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

FILOZOFIE

241	Rădulescu-Motru C. — Știință și energie.	— .30
559	Aslan G. — Problemele vieții.	— .30
249—50	Schopenhauer. — Viața, Amorul și Moartea.	— .60
267—68	Spencer Herbert. — Progresul, legea și cauza lui.	— .60
124	Lubboc. — Intrebuințarea Vieții, sfaturi înțelepte.	— .30
673—76	Nordau M. — Minciunile convenționale ale civilizațiunii noastre.	— .60
574	Descartes René. — Studii asupra metodei de a întrebuința bine rațiunea și de a căuta adevărul în științe.	— .30
389—92	Hașdeu B. P. — Sig Gogito. Ce e viața? Ce e moartea? Ce e omul? Intrebări chinuitoare la cari marele nostru Hașdeu răspunde într'un chip de neprevăzut, dar cu o logică foarte strânsă.	1.20
499	Metchnicoff. — Despre bătrânețe.	— .30
660	Carlyle Th. — Muncă, Sinceritate, Tăcere. Trad. de C. Antoniadă.	— .30
632	Wundt. — Hypnotism și Sugestiune.	— .30
373	Maeterlinck. — Justiția. Trad. de Elena Farago.	— .30
773	C. Rădulescu-Motru. — Adevăr și minciună.	— .30
777	Gustav le Bon. — Nașterea și moartea materiei.	— .30
863—64	V. Conta. — Metafizica.	— .60
888—89	— Teoria fatalismului.	— .60